

Masteroppgave: *Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?*

Forord

Jeg vil her takke de som har vært bidragsytere til resultatet av oppgaven.

Først og fremst vil jeg takke min datter for at hun tålmodig har svart på mange av mine spørsmål. Hun kan sies å være en typisk representant for den generasjonen som nå er medlemmer i sosiale nettsamfunn og benytter seg av ulike medier med den største naturlighet. Hun er også i den fasen av livet der man ser på foreldre som lite opplyste vesener. En ekstra belastning har det derfor sannsynligvis vært å måtte forholde seg til å få spørsmål rettet mot det som for hennes generasjon er helt naturlig og irrelevant å stille spørsmålsteget ved. Hun har stilt meg undrende motspørsmål i prosessen som for eksempel: *'Hva gjorde dere egentlig før i tiden da dere ikke hadde Facebook og PC?* For hennes generasjon er nok dette en mer relevant problemstilling enn det motsatte. Spørsmålet illustrerer hvilke store endringer som har skjedd i forhold til måten vi kommuniserer med andre med. På en måte kan man si at hun også har hatt en veileder rolle i denne prosessen. Til tross for at jeg selv er utdannet innen IT og har lang arbeidserfaring fra yrket, har jeg hatt enkelte spørsmål til tekniske og brukermessige sider ved Facebook. Hun har også stilt opp i forbindelse med prøveintervjuene.

Min samboer må jeg takke for all den ekstra byrde av praktiske oppgaver som har blitt pålagt ham i denne perioden. Jeg takker også for moralsk støtte og en usvikelig tro på at jeg er god til å skrive masteroppgaver. Han har sørget for å styrke min selvoppfatning og følgelig også min mestrings evne i så måte.

Jeg benytter også anledningen til å takke alle de som har deltatt i intervju undersøkelsen slik at jeg har kunnet samle relevant empiri.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 2 av 65

Til sist, men ikke minst vil jeg takke min veileder Anne Torhild Klomsten for gode råd og tilbakemeldinger. Hun har hjulpet meg til å innse verdien av å spisse oppgaven slik at temaet ikke ble for omfattende. Hun har også hjulpet til med å fremskaffe relevant litteratur og kvalitetssikre besvarelsen slik at den kan møte de krav som stilles til en slik forskningsoppgave.

1.0 INNLEDNING	4
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	4
1.1 PROBLEMSTILLINGEN	6
1.3 SOSIALE MEDIER	6
1.4 OM FACEBOOK	7
1.5 TIDLIGERE FORSKNING	8
2.0 TEORIER OM SELVOPPFATNING	10
2.1 BEGREPET SELVOPPFATNING	10
2.1.1 Selvvurderingstradisjonen og forventningstradisjonen	11
2.1.2 Dimensjoner ved selvoppfatningen.....	13
2.1.4 Aktuelle dimensjoner relatert til problemstillingen i denne oppgaven	13
2.2.3 Perspektiver på selvoppfatning	15
2.2 UTVIKLING OG PÅVIRKNING AV SELVOPPFATNINGEN	16
2.2.1 Andres vurderinger	17
2.2.2 Sosial sammenlikning.....	19
2.2.3 Fysiologiske og emosjonelle reaksjoner.....	19
2.2.4 Psykologisk sentralitet.....	20
2.3. SOSIAL SELVOPPFATNING I NY KONTEKST	21
2.3.1 Selvpresentasjon	21
2.3.2 Sosial kompetanse.....	22
3.0 METODE	23
3.1 VALG AV METODE	23
3.2 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN	25
3.2.1 Informanter.....	25
3.2.2 Intervjuene	26
3.2.3 Transkribering	30
3.4 RELIABILITET	30
3.5 GYLDIGHET	31
3.6 GENERALISERING	32
3.7 ETISKE BETRAKNINGER	33
4.0 RESULTATER OG DRØFTING.....	33
4.1 OM INFORMANTENE OG DERES BRUK AV FACEBOOK	34
4.2 ANDRES VURDERINGER.....	39
4.3 SOSIAL SAMMENLIGNING	44
4.4 PSYKOLOGISK SENTRALITET	47
4.5 EMOSJONELLE FAKTORER	52
5.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	53
LITTERATURLISTE.....	59
VEDLEGG.....	63
VEDLEGG 1 INTERVJUGUIDE	63
VEDLEGG 2 INFORMASjonsBREV TIL FORESATTE	64

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

Bakgrunnen for valget av oppgavens problemstilling er en undring over den økende bruken av Facebook, og hvordan individer opplever at det gjør med dem. Gjennom mange år i databransjen har jeg vært vitne til en rivende utvikling og digitalisering av samfunnet. Fra den spede begynnelse der IT kun var for de få utvalgte med spesifikk utdanning fram til dagens situasjon der både unge mennesker, populært kalt Y-generasjonen, og bestemødre er fortrolig med å delta i nettsamfunn, om enn i forskjellig grad.

Som forelder til en ungdom, og med flere kollegaer i 20-årsalderen har jeg undret meg over hvor mye tid som benyttes på ulike nettsamfunn som for eksempel Facebook. Spørsmål som 'Hvorfor er de der', 'Hva gjør det med dem', 'Er det nyttig eller unyttig', oppstår. Reflekterer unge mennesker over hva denne interaksjonen mellom dem og sosiale medier gjør med dem? Bør man som forelder gripe inn, bør samfunnet gripe inn med regler for bruk? Det er mange spørsmål som dukker opp i kjølvannet når bruken av medier har endret seg så radikalt i løpet av relativt kort tid. For å forsøke å svare på slike spørsmål, vil det være nødvendig å vite noe om hvordan ungdom opplever å være bruker på sosiale medier. Opplever de at tilbakemeldinger på Facebook skuffer dem eller gjør dem glade og i så fall hvor relevant og viktig synes de at det er for dem selv? Hvorfor er noen så aktive mens andre er mer moderate i forhold til tiden de bruker på å være på Facebook?

Statistisk sentralbyrå har gjort undersøkelser i Norge og har presentert tall fra en undersøkelse som viser at 39 prosent har vært innom nettsamfunn som for eksempel MySpace og Facebook. Dette er en kraftig økning fra 2008 og 2007, da prosentandelen var henholdsvis 26 og 13 prosent (Statistisk sentralbyrå, Norsk mediebarometer, 2009).

Denne oppgaven vil forsøke å belyse hvilke tanker ungdom gjør seg i forhold til det å være på Facebook og så relatere dette til etablerte teorier i forhold til selvoppfatning. Jeg skal komme tilbake til begrepet selvoppfatning og hva som legges i det, men at selvoppfatning er viktig underbygges av flere teoretikere innen dette feltet. Et eksempel er Kaplan (1980) som sier at lav selvakseptering er en subjektiv ubehagelig tilstand og kan gi symptomer på sviktende helse som hodepine, magesmerter, depresjon, mareritt, angst og stress (for eksempel Kaplan 1980). En positiv *sosial selvoppfatning* er sentral for barn og unges trivsel og velfungering, og betraktes gjerne som grunnleggende for den generelle selvoppfatningen (for eksempel, Harter, 1987.)

Som jeg skal komme tilbake til i teorikapittelet, er andres tilbakemeldinger en sentral faktor i forbindelse med individets selvoppfatning. På Facebook presenterer man seg selv ved å opprette en profil der man kan legge inn opplysninger om seg selv. Man har mulighet til å bruke virkemidler som bilder, film og farger for å fremstille seg selv i et så positivt lys som mulig. På samme måte vil det man faktisk skriver, eller også hva man ikke skriver, gi et inntrykk av en selv til andre medlemmer i nettsamfunnet. Man kan knytte dette til begrepet *selvpresentasjon* som Goffman (1992) drøftet, lenge før internett var en del av hverdagslivet. De tekniske hjelpemidlene som nå er tilgjengelig, gjør at man har mulighet for å kommunisere og presentere seg selv på nye måter og til et større publikum.

Det er foreløpig lite forskning på hva disse nye hjelpemidlene og måten de brukes på gjør med det enkelte individs selvoppfatning. Det finnes mye forskningsmateriale på hvordan selvoppfatning dannes og utvikles, men ikke hvordan dette skjer når man kommuniserer på de nye måtene som har oppstått. I denne oppgaven vil jeg forsøke å bidra til å belyse dette fenomenet.

1.1 Problemstillingen

Facebook er en sosial arena hvor mange unge mennesker deltar. Dette er en sosial møteplass som representerer noe nytt og vi vet relativt lite om hvordan unge mennesker opplever å delta på slike nettsteder og hvordan dette kan knyttes til kjente teorier vedrørende selvoppfatning. Min problemstilling i denne oppgaven er:

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Dette vil belyses ved hjelp av kvalitativ tilnærming der målet er å få innsikt i ungdommenes egen opplevelse av dette.

1.3 Sosiale medier

Sosiale medier er en fellesbetegnelse på ulike møtesteder på Internett der man kan kommunisere og opprette relasjoner med andre. Slike relasjoner opprettes med både kjente og ukjente mennesker og man deltar interaktivt ved at man selv kan publisere stoff som publiseres på sidene. Slik blir medier på nettet forskjellig fra tradisjonelle medier der man er passiv mottager av det som blir publisert. Slike sosiale interaktive medier kan omfatte både Facebook, e-post, blogger, diverse diskusjonsforum og andre.

Sider som Facebook, MySpace og Nettby er eksempler på en spesiell type sosiale medier der opprettelse av og vedlikehold av sosiale nettverk er det primære formålet med nettsiden. I denne oppgaven vil jeg benevne slike nettverkssider som *nettsamfunn*.

Den amerikanske forskeren Danah Boyd har, sammen med forskeren Nicole Ellison, utviklet følgende definisjon på nettsamfunn (Boyd og Ellison,2007):

“We define social network sites as web-based services that allow individuals to (1) construct a public or semi-public profile within a bounded system, (2) articulate a list of other users with whom they share a connection, and (3) view and traverse their list of connections and those made by others within the system. The nature and nomenclature of these connections may vary from site to site” (Boyd og Ellison 2007)

Nettsamfunn defineres altså til å være sider på nettet der man presenterer seg selv via en profil og knytter relasjoner til andre via denne. Slik vi kjenner til situasjonen i dag, er Facebook det nettsamfunnet som har fått størst utbredelse, regnet i antall aktive brukere (Facebook, 2010).

Popularitetsfaktoren i forhold til bruk av de ulike nettstedene har variert og hvordan Facebooks popularitet vil fremstå i fremtiden er uviss. I denne oppgaven tar jeg imidlertid utgangspunkt i hvordan Facebook fremstår i dag og hvordan det oppleves av de unge som deltar i dette samfunnet, og da særlig relatert til deres selvoppfatning.

1.4 Om Facebook

Facebook ble i 2004 startet som et lukket, sosialt nettverk for studenter ved Harvard University i USA. I 2007 hadde Facebook mer enn 21 millioner registrerte brukere (Facebook, 2010). I dag hevder Facebook at de har over 500 millioner daglige brukere. Den typiske er på Facebook 20 minutter per dag og to tredjedeler av brukerne logger inn minst en gang om dagen. (Facebook, 2010).

Facebook skiller seg fra mange andre møtesteder på nettet ved at man registrerer seg med både for- og etternavn samt eventuelle andre opplysninger som alder, fødselsdag, bosted, religiøs oppfatning o.s.v. En har selv kontroll på hvem som får full tilgang til ens profil og mange har både venner, familie og mer perifere bekjentskaper på vennelisten. På den enkeltes profil kan man

legge inn opplysninger om seg selv ved bruk av tekst, lyd eller bilder. Man kan også foreta såkalt *tagging*, som betyr å navngi personer på bildene slik at både ens egne venner og vennene til den personen som blir tagget kan se bildene.

Statusfeltet er et felt på nettsiden der man kan skrive kort om hva en gjør eller hva som opptar en i øyeblikket. Det kan resultere i at andre kommenterer statusen. Dersom flere kommenterer statusen kan det utvikle seg slik at man også kommenterer kommentarene.

Andre applikasjoner som brukes ofte på Facebook, er ulike spill og tester. Man kan svare på slike tester og får resultater som man kan publisere på *veggen* sin. Med *veggen* i denne sammenheng menes informasjon som man selv eller andre har skrevet og som fremkommer på siden til den enkelte. Å skrive på veggen og gi kommentarer til sine venner er et populært tidsfordriv, det samme er overvåking av venners bilder og aktiviteter. Private meldinger som man vil at kun mottageren skal se, kan sendes via email systemet som er innebygget i Facebook applikasjonen. Facebook har også et innebygget system for invitasjoner til såkalte *events*, man inviterer venner til arrangementer ved hjelp av Facebooks innebygde funksjoner.

1.5 Tidligere forskning

Det eksisterer foreløpig et forholdsvis beskjedent forskningsmateriale når det gjelder Facebook og hva det gjør med de som deltar der. Forskning som omhandler det eksakte temaet i denne oppgaven har jeg ikke funnet. Det finnes imidlertid noe forskning på nettsamfunn der det fokuseres på temaer som ligger nært opp til det jeg selv har ønsket å undersøke. Danah Boyd, en amerikansk forsker som har tatt doktorgrad på sosiale medier, sier at lite forskning innen de nye nettsamfunn gjør at man foreløpig har begrenset forståelse for hvem som bruker slike nettverkssider og hvorfor (Boyd og Ellison,2007). Boyds forskning er basert på 2 og et halvt års studier av ungdommers engasjement på digitale nettverkssider. Hun viser blant annet til at man i nettsamfunn

eksponerer seg for et større og annet publikum, sett i forhold til andre sosiale sammenhenger. Dette gjør at ungdommene må vurdere mange aspekter når de skal presentere seg selv. Deres venneliste på Facebook kan inkludere både nære og mer perifere venner, i tillegg til at foreldre og andre voksenpersoner kan følge med på hvordan de fremstiller seg selv der. Dette gjør at ungdoms sosiale relasjoner har blitt mer komplisert, ifølge Boyd (2008)

Hun fant også at de unge benyttet nettsamfunn som Facebook som en møteplass i tillegg til tradisjonelle møteplasser som skole, parker, kjøpesentra o.s.v. Slik ungdom tidligere benyttet det offentlige rom for å prøve ut sin identitet, bruker de nå nettverkssider til dette formålet, sier hun. Sidene benyttes av ungdommene for å se og å bli sett.

I stedet for å være en separat del av ungdommenes liv, fant Boyd (2008) at man kommuniserte mest med de samme personene som man hadde relasjoner til i andre sammenhenger. Dialoger som starter på skolen kan fortsette på Facebook og vice versa. På denne måten blir Facebook en integrert del av ungdommenes liv og ikke en separat arena der man har andre venner eller snakker om andre ting enn ellers. Nettverket er imidlertid utvidet slik at på Facebook kan man holde kontakt med flere enn de man har mulighet for å møte fysisk. Eksempler på dette kan være tidligere klassekamerater som har flyttet, venner som går på andre skoler o.s.v.

Forskeren Berit Skog gjennomførte i 2008 en studie om bruk av dataspill og nettsamfunn blant 355 deltagere på The Gathering. Dette er et årlig arrangement der man møtes for å diskutere felles interesser og chatte/spille på Internett. Hennes undersøkelse omfattet også ungdommenes bruk av nettsamfunn som Facebook. Hun fant at en av de aktivitetene som ungdommene brukte mest tid på i slike nettsamfunn, var å overvåke hva vennene foretok seg og å se på bildene til hverandre. Jeg vil her peke på at Skog har sett på hva ungdom gjør, men ikke hva de opplever at deres bruk av Facebook gjør med deres selvoppfatning, hvilket er temaet for min undersøkelse.

Buffardi og Campbell (2008), to amerikanske forskere, har foretatt en undersøkelse av hvordan unge voksnes personlighet kommer til uttrykk på Facebook,. De fant tendenser til at flere faktorer henger sammen med studentenes narsissisme. Narsissistisk adferd kan beskrives som egoistisk selvopptatthet, personlig behovstilfredsstillelse og fravær av nærhet og varme i relasjoner (Wikipedia). Utvikling av selvoppfatning er nært knyttet til narsissistisk adferd og de ovennevnte forskere har antydnet i sin forskning at Facebook kan være en arena der personer med narsissistiske tendenser vil dominere (Buffardi og Campbell,2008). Eksempler på slike faktorer på Facebook som kan si noe om narsissistiske trekk, ifølge disse forskerne, er antallet venner, antallet veggmeldinger, selvpromoterende ”om meg” seksjoner, selvpromoterende sitater, profilbildets attraktivitet, profilbildets sexy-faktor, profilbildets grad av selvpromotering og morsomme albumbilder (Buffardi og Campbell,2008).

2.0 Teorier om selvoppfatning

2.1 Begrepet selvoppfatning

Selvoppfatning er et vidt begrep som ulike forfattere definerer forskjellig. Eksempler på hvordan ulike forskere definerer begrepet er:

”Selvoppfatning kan forstås som et generalisert uttrykk for hvordan en person oppfatter og føler om seg selv (Marsh & Shavelson, 1985). I følge Raimy (1943) er ”Selvoppfatning er slik individet kjenner seg selv (Raimy 1943)”
”Selvoppfatning er individets oppfatning og vurdering av seg selv (Burns 1979)”og ”Selvoppfatning er en fellesbetegnelse på ulike aspekt ved en persons oppfatning, vurdering og forventning i forhold til seg selv” (Skaalvik og Skaalvik 1996:15) Disse er mer generelle sammenlignet med Banduras

definisjon fra 1986 ”Selvoppfatning er en persons forventning om å utføre en bestemt handling.”

Slike ulike definisjoner illustrerer betydningen av å forklare hva en legger i begrepet når man snakker om selvoppfatning. Før jeg går nærmere inn på de forskjellige tradisjonene innen forskning på selvoppfatning, vil jeg kort gi en avklaring av de begrepene som er sentrale i denne forbindelse. Aktuelle begreper i denne forbindelse er *selvaksept*, *selvvurdering* og *selvoppfatning*

Selvaksept innebærer å akseptere og respektere seg selv og er viktig for mental helse og livskvalitet for øvrig. Individuer med lav grad av selvakseptering har flere symptomer på hodepine, søvnløshet, depresjoner og angst enn de med høy selvakseptering. (Kaplan 1980, Skaalvik 1989, Ystgaard 1993). Selvaksept er et resultat av individets vurdering av seg selv, på ulike områder. *Selvvurdering* er et begrep som brukes om personers vurdering av egen dyktighet og prestasjoner, i forhold til andre (Skaalvik og Skaalvik, 1996). Begrepet *selvoppfatning* blir ofte brukt som et samlebegrep for både selvaksept og selvvurdering.

Innen forskningen har det utviklet seg to tradisjoner som fokuserer noe forskjellig. De to tradisjonene blir betegnet som selvvurderingstradisjonen og forventningstradisjonen (Skaalvik og Skaalvik 1996). I det følgende vil jeg kort si litt om begge tradisjonene for så å fokusere på selvvurderingstradisjonen, som denne oppgaven vil bygge videre på.

2.1.1 Selvvurderingstradisjonen og forventningstradisjonen

Et etablert skille mellom selvvurdering- og forventningstradisjonen er at teoretikere innen forventningstradisjonen primært fokuserer på indre kilder, mens i selvvurderingstradisjonen har man vært mer opptatt av ytre kilder til selvoppfatningen (White & Watt, 1973). Mange av de samme prosessene omtales imidlertid i begge tradisjonene, men vektleggingen av dem varierer.

I selvvurderingstradisjonen fokuseres det på hvordan personen vurderer seg selv på ulike områder, i relasjon til andre (for eksempel Coopersmith 1967, Rosenberg 1965). I Forventningstradisjonen er man mer opptatt av *forventning om mestring*. Bandura (1981) definerer dette som en persons bedømmelse av hvor godt han eller hun er i stand til å planlegge og utføre det som skal til for å gjennomføre bestemte handlinger. Denne tradisjonen har sitt tyngdepunkt på det kognitive området. Man er opptatt av om personen forventer at han vil mestre en oppgave. Erfaringer om mestring av tidligere, lignende oppgaver vil, ifølge den forskning som er gjort innen denne tradisjonen, føre til at personen tror han vil mestre nye oppgaver. I denne tradisjonen er forskerne opptatt av spørsmål som 'Klarer jeg denne oppgaven?'. Man er altså meget konkret og vurderingsaspektet er nedprioritert. Bandura er en fremtredende forsker innen denne tradisjonen og han har kommet med følgende definisjon på *forventning om mestring*

'en persons bedømmelse av hvor godt han eller hun er i stand til å planlegge og utføre handlinger som skal til for å mestre bestemte oppgaver'. Det er verdt å merke seg her at Bandura mener at vurderingsaspektet kun gjelder en objektiv vurdering av om hvordan vedkommende klarer oppgaven og ikke hvorvidt han/hun er flink, om oppgaven er viktig eller andre ting.

Forskerne Shavelson, Hubner & Stanton (1976), som assosieres med selvvurderingstradisjonen, har introdusert en flerdimensjonal, hierarkisk modell for å illustrere sammenhengen mellom dimensjoner av selvoppfatningen og hvordan de påvirker individets spesifikke og generelle vurdering av seg selv. Denne modellen har vært utgangspunkt for begrepet 'en multidimensjonal, hierarkisk oppbygd selvakseptering' (Shavelson, Hubner, Stanton, 1976) og mange forskere har senere bygget videre på den. Langs den horisontale aksene i denne modellen finner vi de forskjellige dimensjonene av selvoppfatningen og langs den vertikale aksene finner vi selvvurdering på spesifikke og mer generelle områder.

2.1.2 Dimensjoner ved selvoppfatningen

Tidligere teoretikere fokuserte på menneskers generelle selvoppfatning (for eksempel Cooley, 1964; Mead, 1974). I den senere tid har man i denne tradisjonen lagt mer vekt på selvvurderinger på ulike områder av selvoppfatningen (Schlenker & Trudeau, 1990), og det sosiale miljøets betydning i denne prosessen. Hva det er som gjør at ett område blir ansett som viktigere enn et annet, er individuelt og påvirket av bl.a. den kulturen vedkommende befinner seg i. Dersom en kultur verdsetter ett område høyere enn et annet, vil et individ som befinner seg i den kulturen tendere til å verdsette det på samme måte.

Ifølge Skaalvik og Skaalvik (1996) konsentrerer målinger av selvoppfatning seg om følgende dimensjoner:

- fysisk selvoppfatning (utseende og/eller fysiske ferdigheter)
- sosial selvoppfatning (popularitet og evne til å omgås andre)
- intellektuell og akademisk selvoppfatning (egne evner og prestasjonsnivå)
- emosjonell oppfatning (angst, sinne, glede eller tilfredshet)
- moralsk og adferdsmessig selvoppfatning (en som følger normer, er til å stole på, oppfører seg som forventet o.s.v.)

Individer kan altså ha en oppfatning om seg selv i forhold til skoleprestasjoner, en i forhold til idrettsprestasjoner, en i forhold til popularitet o.s.v. Det er summen av alle de oppfatninger en person har på forskjellige områder som utgjør den samlede oppfatningen av en selv.

I denne oppgaven vil fokus i hovedsak være den sosiale dimensjonen av selvoppfatning.6

2.1.4 Aktuelle dimensjoner relatert til problemstillingen i denne oppgaven

Fordi det eksisterer forskjellige dimensjoner av selvoppfatning blir det sentralt å klargjøre hvilke sider ved selvoppfatningen denne oppgaven fokuserer på.

For å belyse problemstillingen i denne oppgaven vil det bl.a. være interessant å se nærmere på dimensjonen 'sosial selvoppfatning'. Dette aspektet ved selvoppfatningen har venner og signifikante andre som underdomener. For problemstillingen i denne oppgaven blir dette viktig å se nærmere på da Facebook nettopp baserer seg på relasjoner til andre. En positiv *sosial selvoppfatning* er sentral for barn og unges trivsel og velfungering, og betraktes gjerne som grunnleggende for den generelle selvoppfatningen (Harter, 1989; 1987; 1986;1982). Forfatteren forstår sosial selvoppfatning som selvvurderinger av egen sosial kompetanse i relasjoner. Opplevd sosial kompetanse i relasjoner definerer Harter som opplevelsen av å være godtatt, samt det å ha venner og å være populær. Man kan anta at slike opplevelser vil kunne forsterkes når ungdommer bruker Facebook og gjennom intervjuene av mine informanter vil jeg forsøke å få frem deres tanker vedrørende dette.

Dimensjonen som vedrører fysisk selvoppfatning og som handler om utseende og/eller fysiske ferdigheter, vil også være aktuelt i og med at det er blitt stadig viktigere å uttrykke seg ved hjelp av bilder. På Facebook er det å legge ut bilder og kommentere egne og andres utseende en mye benyttet aktivitet. Faktisk svarer mange av informantene mine at dette er den viktigste årsaken til at de logger seg inn på Facebook.

Kroppsbildet (body image) er en meget betydningsfull faktor for den generelle selvoppfatningen og tilhører den fysiske dimensjonen. I denne sammenheng har det i den senere tid vært en økende interesse for dette temaet innen forskningen.

Moralsk og adferdsmessig selvoppfatning vil også kunne være aktuelt i forhold til min problemstilling. Både på Facebook og på lignende nettsamfunn har det utviklet seg normer om hva som er akseptabel adferd. En særegen kultur er utviklet og uskrevne normer for hva som er tillatt eller ei. Dette gir seg utslag i utvikling av artefakter /symboler for å illustrere hva man mener. Eksempler på dette fenomenet er smile symboler eller å skrive på dialekt. Man kan finne mange slike lignende eksempler som er tillatt i denne

kulturen/konteksten, men som ikke er akseptabel i andre sosiale sammenhenger. Hvis man ser på den adferdsmessige dimensjonen av selvoppfatningen i en slik kultur vil en kunne anta at en person som behersker normene i denne kulturen vil anse seg selv som flink på Facebook. Man kan ikke av dette trekke den konklusjon at vedkommende anser seg som en person som er adferdsmessig kompetent i andre sammenhenger. En person kan være aktiv og flink til å tilpasse seg på Facebook, men ha store problemer i andre sammenhenger. Dette illustrerer viktigheten av å skille mellom spesifikk og generell selvoppfatning. Spørsmålet her vil være om den enkelte anser tilbakemeldinger på Facebook for å være så sentralt og viktig at deres selvoppfatning vil bli påvirket.

2.2.3 Perspektiver på selvoppfatning

I sin drøfting av begrepet selvoppfatning kommer Skaalvik og Skaalvik (1996) inn på at det finnes ulike perspektiver på selvoppfatning:

Reel selvoppfatning er den oppfatningen en person har av hvordan han 'egentlig' er.

Persepsjon av andres vurdering er personens egen vurdering av hvordan han/hun blir vurdert av andre. I Facebook-sammenheng blir dette perspektivet viktig i og med at man får hurtige og direkte tilbakemeldinger. Til forskjell fra tilbakemeldinger i en annen sosial kontekst, vil man på Facebook ikke se kroppsspråket og følgelig kunne mistolke tilbakemeldinger fra andre. Et annet aspekt i forhold til tilbakemeldinger på Facebook, er at det vil være mange flere som har mulighet til å se tilbakemeldingen

Ideell selvoppfatning er en vurdering av hvordan personen ønsker å være, ideelt sett. Også her vil det være rimelig å anta at bruken av Facebook vil spille en rolle. Dette gjelder ikke minst i den dimensjonen av selvoppfatning som går på fysisk selvoppfatning. Det har blitt vanlig å legge ut bilder av seg selv på Facebook og enkelte manipulerer bildene slik at de skal se bedre ut på dem. Bildene blir kommentert av andre (eller ikke kommentert i det hele tatt, hvilket kan tolkes å være en kommentar i seg selv). Winger (1983) hevder at dersom det er et gap mellom den ideelle og reelle selvoppfatning, vil det kunne utvikles nevrotiske mønstre.

2.2 Utvikling og påvirkning av selvoppfatningen

Selvoppfatningen kan sies å være et resultat av de erfaringer vi gjør og hvordan vi tolker disse erfaringene (Skaalvik og Skaalvik, 1996). Erfaringene blir gjort i sosiale sammenhenger og blir følgelig et resultat av samspillet mellom personen og hans miljø. Dette kan skje på flere måter og jeg vil under vise til teorier om hvordan denne påvirkningen skjer.

Man kan skille mellom indre og ytre kilder til påvirkning av selvoppfatning (eks. White og Watt, 1973). Indre kilder kan sies å være følelsen av å være kompetent til å gjennomføre en bestemt handling, mens ytre kilder er relatert til erfaringer som gjøres i sosiale sammenhenger (det en gjør vurderes og sammenlignes med andre).

Selvverderingstradisjonen har, som tidligere nevnt, lagt mest vekt på de ytre kildene til selvoppfatningen. Rosenberg er en av teoretikerne som har hatt betydning for forskningen innen denne retningen. Han nevner følgende kilder som sentrale for utvikling av selvoppfatning;

- andres vurderinger,
- sosial sammenlikning,
- psykologisk sentralitet

I forventningstradisjonen har man i større grad vektlagt de indre kildene og teoretikeren Bandura, en av representantene for denne retningen, har vært mer opptatt av indre kilder som mestringserfaringer og fysiologiske og emosjonelle reaksjoner.

I denne oppgaven vil jeg i hovedsak støtte meg på teorier innen selvvurderingstradisjonen og under skal jeg komme nærmere inn på hver enkelt av de kildene som vil være særlig relevant for problemstillingen i denne oppgaven.

2.2.1 Andres vurderinger

Betydningen av andres vurdering har vært fremhevet innenfor en retning som er kalt *symbolsk interaksjonisme*. I denne teoriretningen er grunntanken at vår persepsjon av andres vurderinger utgjør en viktig kilde til informasjon om en selv. Med dette menes det at man får sine oppfatninger ved å erfare og tolke andres reaksjoner på egen adferd. Tolkingsaspektet har jeg uthevet fordi det er altså ikke nødvendigvis andres vurderinger slik de har ment det som er utslagsgivende, men hvordan personen selv tolker reaksjonen og danner seg en oppfatning av hva den andre har ment (Rosenberg, 1979: 97). Slike tilbakemeldinger vil man jo få i alle sosiale kontekster, men når det gjelder Facebook er det noe annerledes. Forskjellen består i at de tilbakemeldinger man får på Facebook uttrykkes skriftlig og gir rom for mindre tolkning enn i øvrige sosiale sammenhenger der man også må tolke rammen omkring situasjonen, kroppsspråk og lignende.

Det var teoretikeren Herbert Mead som introduserte teorien om symbolsk interaksjonisme og senere har flere bygget på hans tanker. Erving Goffmann skriver i sin bok *The Presentation of Self in Everyday Life* at man vil alltid prøve å kontrollere andres inntrykk av en selv ved å endre handling og

uttrykk ut fra det man tror er forventet. Man spiller roller og tilpasser rollen i henhold til hvem man samhandler med i den enkelte situasjon. På Facebook kompliseres dette ved at man må ta hensyn til at både familie, venner og mer eller mindre ukjente kan observere det man uttrykker.

Sullivan (1953) introduserte begrepet *signifikante andre* hvilket er personer som er av særlig stor betydning for det enkelte individets utvikling av selvoppfatning. Til en viss grad er individer bundet av forhold som gjør det vanskelig å velge 'signifikante andre'. Det kan ikke selv velge hvilken familie man skal fødes inn i, nabolaget, lærer o.s.v. Etter hvert som barnet blir større, øker denne muligheten til å endre sine 'signifikante andre' ved at man selv kan velge venner, prioritere hvor mye tid man skal bruke sammen med de enkelte andre (eks. foreldre). Boglind, Lunden og Nasman (1973) drøfter begrepet *individets mulighetsstruktur* om de personer individet har mulighet for å ha eller endre sin interaksjon med. Hvis man tar utgangspunkt i dette begrepet og vurderer det i forhold til Facebook, kan det være grunn til å anta at individets mulighetsstruktur har blitt endret i forbindelse med bruk av Facebook. Muligheten for å få kontakt med flere personer er utvidet ved at man lettere kan bli venn med venners venner og terskelen for å ta kontakt med ukjente er lavere enn i øvrige sosiale kontekster. Hvorvidt venner på Facebook kan anses som signifikante andre eller ikke, er noe jeg vil komme tilbake til i drøftingen av undersøkelsen.

Når man vet at på Facebook finnes det en knapp for å gi uttrykk for at man liker/ikke liker det andre personer publiserer, kan man tenke seg at det vil bli tydeligere for den enkelte hva andre mener. I andre sosiale sammenhenger er det ikke alltid like vanlig å være så direkte i sine preferanser.

Tolkningsaspektet i forbindelse med tilbakemeldinger fra andre får følgelig redusert betydning på Facebook. Hvis det dessuten er mange som gir uttrykk for at de liker eller ikke liker noe som er lagt inn på Facebook, kan det føre til at det oppstår en slags konsensus for hva som er den *riktige* meningen å ha. Dersom mange gir negativ respons på noe man selv synes er viktig og bra, vil

jeg tro at det vil kunne føre til at personen endrer sin opprinnelige oppfatning. Dette vil kunne skje i større grad på Facebook enn ellers fordi antallet tilbakemeldinger er større og fordi tilbakemeldingenes budskap fremstår som klarere.

Teoretikeren Blumer (1986) oppsummerte hvordan individers selvoppfatning utvikles med følgende ord:

”The meaning of a thing for a person grows out of the ways in which other persons act toward the person”.

2.2.2 Sosial sammenlikning

Noen teoretikere betoner viktigheten av sammenlikning med andre for vår sosiale selvoppfatning, spesielt dersom objektive standarder for å lykkes ikke er tilgjengelig. Teorier om *sosial sammenlikning* bygger på at barn og unge har behov for å vurdere egne evner (for eksempel Festinger, 1954) og man foretrekker å sammenligne seg med individer som er mest mulig lik personen (referansegruppen).

Referansegruppen i Facebook sammenheng vil, i forhold til teorien om sosial sammenlikning, være svært relevant i og med at vennene der i stor grad vil representere referansegruppen (likhet i alder, erfaring, adferdsmønster). Sammenlikning gjøres også lett tilgjengelig ved at man kan vurdere antall venner andre har, hvor mange kommentarer man får på statusoppdateringer og bilder man legger inn o.s.v.

2.2.3 Fysiologiske og emosjonelle reaksjoner

I selvvrderingstradisjonen ser man på denne typen reaksjoner som et tegn på at vi ikke forventer å mestre oppgaver. Banduras teori vedrørende slike reaksjoner er at slike reaksjoner påvirker selve handlingen, man blir redd for situasjonen og energi må settes inn på å mestre reaksjonene i stedet for selve oppgaven. Et eksempel på dette kan være en som skal holde et foredrag og som

kan stoffet sitt godt, men vedkommende klarer ikke å frembringe den informasjon han egentlig besitter fordi han er uvant med og nervøs for å stå foran en forsamling. Som oftest vil de som får slike reaksjoner forsøke å skjule dem da det i vår kultur til en viss grad anses som skambelagt å vise denne typen reaksjoner. Dersom man ikke mestrer oppgaver av denne grunn, vil det kunne påvirke selververdet (Skaalvik og Skaalvik, 1996). Slike reaksjoner vil man kunne skjule i sosiale nettsamfunn. Man behøver ikke å være fysisk tilstede. Ingen ser ens fysiologiske reaksjoner. De kan skjules og man kan anta at for mange, særlig mennesker med sosial angst, kan det være en stor fordel. Ungdommer som er sjenerte kan, i større grad enn ved ordinære møter, få utfolde seg.

2.2.4 Psykologisk sentralitet

I følge teorien om psykologisk sentralitet (Rosenberg, 1979) er en aktivitets prioritet og betydning for individet også avgjørende for hvordan en hendelse vil påvirke selvpoppfatningen. Hvis individet selv mener at området man lykkes/mislykkes på er relevant og viktig, vil det kunne påvirke selvpoppfatningen i større grad enn hvis det ikke er slik. Miljøet og konteksten en person befinner seg i har altså betydning for om hendelsen skal ha innvirkning på selvpoppfatningen. Av dette følger at dersom bruken av Facebook er viktig i det miljøet en person befinner seg i, vil tilbakemeldinger i Facebook ha større betydning for selvpoppfatningen enn dersom det ikke anses som viktig i det aktuelle miljøet.

Dersom det i et miljø, en vennegjeng, en skole o.s.v. er slik at man gjør avtaler om sosialt fysisk samvær og dette skjer i hovedsak på Facebook, vil det kunne føre til isolasjon for den som ikke deltar. Deltagelse blir følgelig viktigere i et slikt miljø.

Rosenberg (1965) gjorde en undersøkelse ved 10 skoler i USA der han bl.a. undersøkte hvor viktig elevene syntes det var å være godt likt og hvor

godt likt de vurderte seg selv til å være. Han fant en relativt klar sammenheng ved at de som var dårlig likt og som syntes det var viktig å være godt likt, hadde betydelig lavere selvaksept enn de som også var dårlig likt, men som det ikke var viktig for.

Psykologisk sentralitet vil også være aktuelt å drøfte fordi mange unge i dag bruker mye av sin tid på Facebook og prioriterer denne aktiviteten foran andre sosiale relasjonsmåter. Det er sannsynlig å tro at tiden man bruker på Facebook vil være proporsjonal med betydningen Facebook får som 'signifikant andre' og følgelig for personens selvoppfatning.

Gjennom intervjuene i denne oppgaven, vil jeg forsøke å få informasjon om ungdommenes egen oppfatning av hvor viktig tilbakemeldinger på Facebook er for dem.

2.3. Sosial selvoppfatning i ny kontekst

2.3.1 Selvpresentasjon

Selvpresentasjon skjer alltid i en sosial kontekst (Goffman,1992). Teoretikeren Goffman hevder at individer kontinuerlig forsøker å influere andres inntrykk av seg, for å kunne påvirke andres holdninger og atferd (Goffman ,1959). Han sier også at man forestiller seg et publikum og en kontekst og så tilpasser seg dette (Goffmann,1959). På Facebook presenterer man seg selv gjennom sin profil og profilbildet er særlig viktig da dette er det første ens *publikum* legger merke til. På Facebook blir det vanskeligere enn ellers å forestille seg et slikt publikum fordi man ikke vet hvem publikum er til enhver tid. Man kan ikke vite hvem det er som betrakter ens profil og heller ikke hvilke tidspunkter det skjer på. Slike holdepunkter vil på et vis forsvinne, noe som må kunne sies å være unikt i forhold til tradisjonelle kommunikasjonsformer.

Til forskjell fra tradisjonelle møtesteder, vil man heller ikke kunne presentere seg ved hjelp av kroppsspråk forøvrig, det være seg ansiktsuttrykk,

toneleie i stemmen og andre artefakter. Hvordan man uttrykker seg i form av bilder og tekst vil følgelig få en spesielt stor betydning. Det er sannsynlig at de fleste vil strebe etter å presentere seg i så godt lys som mulig og søker å få bekreftelse på sitt *image* i form av å ha en bra Facebook-side. Hva som er *bra* i en slik sammenheng, vil sannsynligvis variere i forhold til alder, vennekrets og annet. Man kan dog anta at de fleste ønsker at profilbildet skal vise dem fra deres beste side og at andre forhold som for eksempel antall venner, kommentarer og statusoppdateringer også har betydning i så måte.

2.3.2 Sosial kompetanse

Harter (1986) viser til at man kan forstå sosial selvoppfatning som selvvurderinger av egen sosial kompetanse i relasjoner. Opplevd sosial kompetanse i relasjoner definerer forfatteren som opplevelsen av å være godtatt, samt det å ha venner. Det er ikke vanskelig å tenke seg at også sosiale erfaringer på Facebook kan bidra til slik opplevd sosial kompetanse. Siden opplevelsen av å være godtatt og det å være en del av et venneforhold er knyttet til et tilgjengelig sosialt nettverk, vil trolig også relasjoner på Facebook fungere som en arena for denne typen selvvurderinger. Den norske forskeren Berit Skog sier i en artikkel til Adresseavisen at de unge ofte benytter Facebook som et popularitetsbarometer, man ønsker å fortelle andre om sin popularitet i form av et høyt antall venner på Facebook. Hun sier også i sin rapport om undersøkelsen fra 'The Gathering' at de som har få venner kan tenkes å unngå å ha en profil på Facebook fordi de ikke vil ikke vise at de ikke har mange venner.

På Facebook, som i andre sosiale kontekster, får man tilbakemeldinger på egen sosial atferd fra andre. På denne måten observerer og lærer man hva som er akseptabel sosial atferd. Akseptabel sosial adferd behøver ikke nødvendigvis å være den samme på Facebook som i andre sammenhenger.

Gradvis har det blitt utviklet et sett av normer på Facebook, for eksempel er det kultur for å akseptere perifere venner og også personer som er kun bekjenskaper. Med disse deler man altså svært personlige opplysninger, inkludert bilder av både seg selv og andre. Hva dette kan medføre både i forhold til problemstillingen i denne oppgaven men også i forhold til kriminell adferd og andre forhold, er ikke vanskelig å tenke seg. Kulturen på Facebook har imidlertid utviklet seg slik at man deler informasjon, noen ned til minste detalj. Til forskjell fra andre sosiale relasjoner, er det en tendens til at man deler mer informasjon om seg selv på Facebook enn det som anses naturlig i andre sammenhenger.

Det som også er unikt med sosiale møteplasser i forhold til tradisjonelle, er den utvidede muligheten til å gjøre nye bekjenskaper via venners nettverk. Terskelen for å ta kontakt med andre mennesker er lavere enn ellers (Boyd og Ellison,2007), noe som kan resultere i at man våger å nærme seg flere. Hvis man trekker paralleller til Boglind, Lunden og Nasman (1973) drøfting av begrepet *individets mulighetsstruktur*, kan det være nærliggende å anta at Facebook har medført endringer for det enkelte individ, i så måte.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode

For å besvare min problemstilling har jeg vurdert det slik at en kvalitativ tilnærming vil være det mest hensiktsmessige. En generell karakteristikk av kvalitative undersøkelser er at man søker å få innsikt og forståelse av et fenomen i motsetning til kvantitative undersøkelser der man er mer opptatt av å forklare hvorfor ting er som de er. Kvalitative metoder er spesielt hensiktsmessige når en ønsker å oppnå en forståelse av sammenhenger og

betydninger (Jensen, 2002), og der det ikke eksisterer kjente variabler og teoretiske rammeverk for den indre sammenhengen mellom variablene (Creswell, 1994).

Det jeg ønsker å finne ut i min oppgave er hvilke tanker ungdom gjør seg og hva de opplever når de bruker Facebook. Ved å få mer innsikt i de følelser og reaksjoner ungdommene har i denne sammenhengen, vil man kunne få et bedre grunnlag for å drøfte hvordan bruk av Facebook kan være en medvirkende faktor i forhold til ungdommers selvoppfatning.

Innenfor den såkalte pragmatiske kvalitative tilnærmingen stiller man spørsmålstegn med hva samfunnsmedlemmer tar for gitt (Aksel Tjora, 2010). Folks innerste tanker og følelser er eksempler på hva som kan være gjenstand for forskning gjennom en slik tilnærming.

Metoden jeg har valgt kan sies å være en såkalt abduktiv tilnærming. Slik tilnærming starter fra empirien (som induksjon) men trekker inn teorier og perspektiver i forkant eller i løpet av forskningsprosessen. Aksel Tjora (2010) introduserer betegnelsen *stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI)* som består i å utvikle nye konsepter basert på en åpen tilnærming til empiri, men som kvalitetssikres gjennom deduktive tilbakekoblinger til etablerte teorier. Gjennom å få informasjon fra min empiri og knytte den kunnskapen til etablerte teorier om temaet, er det min intensjon at mitt bidrag kan være medvirkende til utvikling av nye teorier

Når det gjelder de rent pragmatiske hensyn i forhold til valg av metode, har jeg vurdert det slik at forskjellige praktiske forhold gjør at det vil være bedre å gjennomføre en kvalitativ tilnærming i forhold til en kvantitativ. Å lage en kvantitativ spørreundersøkelse med et tilstrekkelig antall informanter, ville medføre for store ressurser både i form av tid og penger. I den kvalitative tilnærmingen som jeg har valgt å benytte, har jeg gjennomført dybdeintervjuer av 6 ungdommer samt gjennomført et gruppeintervju. Jeg fant at en slik tilnærming var den måten prosjektet best kunne gjennomføres på i forhold til de ressurser jeg hadde til rådighet.

3.2 Gjennomføring av undersøkelsen

3.2.1. Informanter

Informantene i denne undersøkelsen består av ungdommer fra niende klasse trinnet på en ungdomsskole i en stor by i Norge.

Høsten 2010 tok jeg kontakt med rektor på den aktuelle skolen der jeg kom med en forespørsel om muligheten for å benytte skolens elever som informanter. Hun bekreftet skriftlig at hun ikke hadde motforestillinger mot det og ba meg ta direkte kontakt med kontaktlærerne for de klassene som kunne være aktuelle.

Jeg ønsket å undersøke muligheten for å få hjelp fra lærerne både med hensyn til selve utvalget og til å sende ut brev til foreldrene om kravet til samtykke om at deres barn kunne delta i undersøkelsen. For å belaste lærerne minst mulig fant jeg det mest hensiktsmessig å be kun en av lærerne på trinnet om hjelp. Det viste seg at vedkommende lærer selv skrev en masteroppgave og hun sa seg villig til å formidle mitt samtykkebrev samtidig som hun sendte ut sitt eget. Dette medførte ikke forsinkelser for mitt vedkommende fordi hun var klar med sitt brev og sendte ut begge bare et par dager etter min forespørsel.

Jeg hadde vurdert det slik at jeg hadde behov for kun 6 informanter og jeg satte i gang med å finne ut hvordan jeg skulle foreta utvalget. Tilfeldighetene ville det slik at skolens foreldreutvalg skulle ha dugnad i forbindelse med innsamling av penger til elevenes tur til Polen, som tradisjonelt har blitt gjennomført på dette trinnet. Innsamlingen skulle foregå ved at elevene arbeidet og pengene for arbeidet skulle gå til dugnaden. Dugnadens koordinator hadde etterlyst oppdrag for elevene og da jeg fikk vite det meldte jeg min interesse til henne. Jeg ba henne om å foreta et tilfeldig utvalg av elever som kunne intervjues hvilket hun gjorde. På hennes forespørsel om hvor intervjuet skulle foregå, sa jeg at det var valgfritt, men at

det gjerne måtte foregå hjemme hos meg hvis ungdommene ønsket det. Jeg hadde heller ingen preferanser m.h.t. gutt eller jente da jeg fant at dette ikke var relevant i forhold til problemstillingen. For hvert intervju sponset jeg dugnaden med 100 kroner.

Jeg fikk en liste fra dugnadskoordinatoren over elever som skulle komme på bestemte tidspunkt. Hun hadde avklart dette med deres foreldre og også sendt ut brevet om informert samtykke på nytt fordi noen av disse elevene ikke var i den klassen som hadde fått brevet. Vedkommende dugnadskoordinator var altså til stor hjelp i forbindelse med organisering og utvalg av informanter

Fordi jeg antok at de kunne være mulighet for å få frem andre opplysninger enn ved enkeltintervjuer, foretok jeg et også et gruppeintervju av 8 jenter. Disse rekrutterte jeg ved at jeg tok direkte kontakt med dem ved hjelp av en liste, som jeg hadde fått fra kontaktlæreren, og samlet de hjemme hos meg. De fikk noe å spise og intervjuet foregikk under måltidet. Årsaken til at det kun var jenter i dette gruppeintervjuet var at jeg vurderte det slik at i denne alderen er sjenansen i forhold til det motsatte kjønn særlig aktuell og jeg ønsket ikke at slike ting skulle hemme deltageres uttalelser.

3.2.2 Intervjuene

Jeg startet intervjurunden med å foreta et prøveintervju av min datter. Med sitt nære kjennskap både til temaet og sin aldersgruppe, kom hun med relevante og sannsynligvis ærlige tilbakemeldinger på de spørsmålene jeg hadde satt opp. Etter å ha vurdert tilbakemeldinger fra henne foretok jeg en del justeringer i spørsmålene mine. Dette gjaldt spørsmål som hun mente var irrelevant, gjentakelser eller som hun fikk følelsen av var ledende spørsmål. Ved å studere både hennes kroppsspråk og uttalelser gjennom prøveintervjuet fikk jeg en antagelse om hvilke temaer som ville være særlig aktuelle å komme inn på. Et eksempel på det var hennes stillhet og refleksjon da jeg spurte om man var mer populær dersom man var aktiv på Facebook eller hennes irritasjon da jeg

gjentagende ganger hadde spurt om hva hun følte i forhold til andres kommentarer på bilder av henne.

Jeg startet enkeltintervjuene med å spørre om tillatelse til å ta opp samtalen på bånd og informerte om at det var helt greit dersom de ønsket å trekke seg underveis eller ikke svare på noen av spørsmålene. Jeg sa også at det ikke fantes feil eller riktig svar, at undersøkelsen var fullstendig anonym og at lydbåndet vil bli slettet når jeg hadde fått hørt og skrevet ned det de hadde sagt. Ingen av ungdommene hadde motforestillinger om at jeg tok opp samtalene på bånd. Hvorvidt det har hemmet deres uttalelser er vanskelig å uttale seg om, men det var mitt inntrykk at det ikke spilte særlig stor rolle for dem.

Det finnes ulike former for intervjuer innen kvalitativ forskning. Såkalte semistrukturerte dybdeintervjuer er særlig populære, men fokuserte intervjuer som varer kortere og er mer rett på sak blir også benyttet (Tjora, 2010). Jeg benyttet meg av prinsippene for dybdeintervjuer i forbindelse med intervjuene av mine informanter. I gruppeintervjuet benyttet jeg imidlertid en tilnæringsmåte som var mer basert på det som Aksel Tjora (2010) betegner som det *fokuserte intervju*. Årsaken til at jeg inkluderte et gruppeintervju i min undersøkelse var at jeg antok at jeg kunne fange opp meninger i den interaksjonen som oppstår mellom deltagerne i en slik kontekst hvilket vil kunne gi et ekstra interessant aspekt (Morgan, 1988). Det er også grunn til å anta at informantene vil kunne føle seg tryggere i en slik setting og gis mer tid til refleksjon ved at de ikke føler at de må svare kontinuerlig, men kan reflektere mens de andre kommenterer og gir svar.

Begrunnelsen for bruk av dybdeintervju var at jeg ville få frem informasjon om informantenes erfaringer og opplevelser i forbindelse med deres bruk av Facebook. Jeg ønsket å få frem informasjon om hva deres opplevelser på Facebook gjorde med dem i forhold til deres eget syn på dem selv. Jeg ville også tillate diskusjon av temaer som ikke nødvendigvis var satt opp i intervjuguiden og jeg ville stille åpne spørsmål slik at mulighetene for å komme inn på temaer som jeg ikke hadde tenkt på i utgangspunktet skulle

kunne oppstå. Dette er forholdsvis sensitive temaer som krever at ungdommene får tid til å reflektere over sine følelser og erfaringer. Temaer vedrørende årsaker til at ungdommer blir lei seg, flau eller lignende kan være følsomme og vanskelige å komme inn på og krever en trygg ramme. Jeg antok at jeg ikke nødvendigvis ville få helt ærlige svar på disse temaene og var svært oppmerksom på kroppsspråket til informantene slik at det kunne gi tilleggsinformasjon. Dersom jeg følte at det de sa ikke stemte med deres kroppsspråk fant jeg at det var nyttig å omformulere spørsmålet til *tror du andre vil bli lei seg etter* først å ha stilt spørsmålet om de selv ville bli lei seg om et spesielt tema. Ofte fikk jeg motsatt svar når jeg omformulerte spørsmålet slik. Jeg var også oppmerksom på informantenes tilpasning til konteksten og at deres ytringer er påvirket av den, i tråd med Meads teori om den symbolske interaksjonismen (Mead og Strauss, 1956). Jeg fikk et inntrykk av at ungdommene forsøkte å plassere meg i sin bevissthet og at den konklusjonen de hellet til var at jeg kunne ses på som en lærer eller forelderperson. Dette inntrykket bygget jeg bl.a. på at når jeg innledningsvis spurte om hvor ofte de var på Facebook, gikk de i forsvarsposisjon og sa at de var ikke ofte på Facebook, at de passet på å ikke skrive ting som kunne skade dem senere i livet, at det ikke hindret dem i å gjøre lekser og lignende.

I det fokuserte intervjuet, som var intervjuformen som jeg benyttet i forbindelse med gruppeintervjuene var jeg mer opptatt av å stille spørsmål som i større grad fikk frem deres opplevelser på et mer overfladisk nivå. Årsaken til en slik tilnærming var at jeg antok at ungdommene ville være oppmerksomme på de andres tilstedeværelse og følgelig ikke være villig til å utdype sine erfaringer og følelser.

Under intervjuene var jeg oppmerksom på at jeg kunne bli sett på som en myndighetsperson og at de følgelig kunne føle seg forpliktet til å gi de svarene de trodde jeg ville høre. Dette forsøkte jeg å unngå ved å presisere at det fantes ikke riktige eller feil svar og at deres svar ville bli anonymisert slik at de senere ikke kunne knyttes til dem. Jeg var også forsiktig når jeg

registrerte at enkelte temaer så ut til å være vanskelig å snakke om og i de tilfellene valgte jeg å ikke presse på for å få de til å underbygge temaet videre, på tross av at det kunne ha interesse for undersøkelsen. I de aktuelle situasjonene følte jeg at hensynet til informantene veide tyngst.

Alle intervjuene foregikk hjemme hos meg. Jeg var oppmerksom på at dette kunne få betydning ved at deres syn på meg som en myndighetsperson kan ha blitt forsterket. Før intervjuene undersøkte jeg derfor om de hadde preferanser i forhold til hvor intervjuet skulle foregå. Da jeg presenterte ulike alternativer som hjemme hos dem selv, på en kafe eller på skolen, i tillegg til hjemme hos meg, svarte de at det var ikke viktig for dem hvor intervjuet foregikk. Jeg var klar over at det uansett kunne påvirke deres svar at intervjuene foregikk hjemme hos meg, men valgte likevel dette alternativet fordi det av rent praktiske årsaker var mest hensiktsmessig og fordi jeg fant at jeg kunne redusere faren for at dette skulle ha en betydning ved at jeg la vekt på at de skulle føle seg trygge i omgivelsene i forkant av intervjuet. Dette gjorde jeg ved at jeg småpratet om forskjellige ting med dem før intervjuene startet. Jeg forsøkte også å få de til å le litt, fordi jeg antok at det ville kunne lette på eventuelle spenninger. Jeg studerte den enkeltes kroppsspråk nøye slik at, hvis jeg så at det var nødvendig, kunne jeg gjøre en ekstra innsats for å få dem til å føle seg komfortable med situasjonen. Mitt inntrykk var at det så ut til at informantene følte seg trygge etter hvert og at intervjuene foregikk i en avslappet og en til tider munter stemning.

Under intervjuene benyttet jeg vedlagte intervjuguide (se vedlegg nummer 1). Spørsmålene delte jeg inn i kategorier der den enkelte kategori tilsvarer hver av de faktorene som kan spille inn i forbindelse med utvikling av selvoppfatning. De faktorene som jeg har fokusert på, er de samme som de jeg har trukket frem og drøftet nærmere i teorikapittelet. Disse er andres vurderinger, sosial sammenlikning, psykologisk sentralitet og fysiologiske og emosjonelle reaksjoner. I tillegg til disse temaene ønsket jeg å få frem noe om den enkeltes bruksmønster i forhold til Facebook. Jeg stilte derfor spørsmål om

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 30 av 65

hvor mye tid de bruker der, hvor mange de har på vennelisten og hva de synes er mest interessant med Facebook.

3.2.3 Transkribering

Jeg transkriberte alle intervjuene til tekst like etter at samtalene var gjort. *Vi snakker ikke i avsnitt og signaliserer heller ikke tegnsetting mens vi snakker* sier Marshall og Rossmann (1995). Av utsagnet fremgår det at det ikke er helt uproblematisk å gjøre en slik overføring av informasjonen fra lydopptakene til tekst.

Jeg var opptatt av også å notere informasjon om stemning, kroppsspråk fordi jeg antok at dette kunne gi tilleggsinformasjon, eller også motstridende informasjon i forhold til det som ble sagt. At det her ligger rom for tolkning og subjektivitet har jeg vært bevisst på og jeg har følgelig lagt vekt på å notere ned informasjonen basert på det som faktisk ble sagt og uttrykt.

3.4 Reliabilitet

At forskerens egne forutinntatte oppfatninger kan påvirke resultater i undersøkelser er en kjent problem innen forskningen. Engasjement og egne erfaringer med det som det forskes på kan anses som en ressurs men også som en ulempe i og med at man kan ha dannet seg oppfatninger som gjør at man trekker frem sider ved datagrunnlaget som bekrefter ens opprinnelige oppfatning. I mitt tilfelle var jeg oppmerksom på denne problemstillingen i og med at jeg har en datter i samme aldersgruppe som informantene og således kan dannet meg oppfatninger i forkant. Jeg er også selv deltager på Facebook og har kjent på de følelsene jeg har fått gjennom interaksjonen der. Jeg har forsøkt å gjøre undersøkelsen pålitelig ved å være oppmerksom på disse tingene og gjennom prosessen spørre meg selv om mine antagelser er basert på informasjon fra informantene, eller er påvirket av egne, subjektive tolkninger. I

drøftingen av resultatene har jeg vært påpasselig med å redegjøre for hva som kommer direkte fra informantene og hva som er min egen tolkning.

Utvalget av informanter har jeg forsøkt å gjøre så nøytralt som mulig ved å la andre (dugnadskoordinator, rektor, lærer) foreta valg av informanter.

Et relevant spørsmål å stille i forbindelse med pålitelighet innen forskning er om resultatene hadde blitt det samme dersom en annen forsker hadde utført undersøkelsen. Jeg håper og tror at det at jeg har hatt oppmerksomhet gjennom hele prosessen på de ovennevnte faktorer kan peke i retning av at en annen forsker ville kunne komme frem til de samme resultater som meg.

3.5 Gyldighet

Gyldighet i forskningsundersøkelser sier noe om hvorvidt undersøkelsen kan gi et bidrag til det man forsker på ved at det er relevant i forhold til kvalitet på undersøkelsen. Kvale (1997) snakker om pragmatisk og kommunikativ gyldighet. Pragmatisk gyldighet sier noe om hvorvidt undersøkelsen kan medføre en endring eller forbedring. Med kommunikativ gyldighet sikter han til hvorvidt forskningen er egnet for drøfting i forskningsmiljøer.

Gyldigheten styrkes ved åpenhet om valg som er tatt og som pågår innenfor rammene av faglighet som er forankret i annen relevant forskning (Tjora, 2010).

Jeg har forsøkt å beskrive de valg jeg har gjort i prosessen med det mål for øyet å oppfylle slike krav. Oppgavens hensikt er å undersøke hvordan bruk av Facebook har betydning i forhold til ungdommers selvoppfatning. Jeg har tatt utgangspunkt i kjente teorier om hvordan selvoppfatning utvikles og knytter det til hvordan ungdommene opplever å være på Facebook. Når det gjelder forskning på bruk av Facebook har jeg referert til forskning som er gjort av den amerikanske forskeren Danah Boyd og norske Berit Skog.

En alternativ (og meget interessant) tilnærming hadde vært å benytte seg av observasjon ved å studere og sitere hva ungdommene faktisk skrev på Facebook. En slik metode ville imidlertid innebære å ta stilling til flere etiske problemstillinger som det ville ta tid å få svar på, ikke minst i forbindelse med prinsippet om at samtykke til forskning skal være gitt. Det ville også bli aktuelt å drøfte hvorvidt Facebook kan regnes for å være et offentlig, halvoffentlig eller privat sted (se Aksel Tjora, 2010:82,87). Forskning på Facebook gjennom observasjon er det foreløpig ikke gitt retningslinjer for og da jeg stilte spørsmålet til Norges forskningsetiske komite, fikk jeg forståelsen av at metoden i så fall måtte fremlegges for komiteen, hvilket ville innebære at de tidsfrister jeg hadde for ferdigstilling av oppgaven ikke kunne overholdes.

3.6 Generalisering

Ulike former for generalisering kan benyttes i forskningsstudier. Aksel Tjora(2010) drøfter 3 former for generalisering, naturalistisk, moderat og konseptuell generalisering. I min undersøkelse har jeg valgt å drøfte resultatet med henblikk til den sistnevnte. Om denne sier han at *denne formen kan brukes når målet for forskningen er å utvikle innsikt i et fenomen og hvor denne innsikten kan testes ved en form for konsept- eller teoriutvikling*. Jeg har valgt en såkalt stegvis deduktiv induktiv metode i denne oppgaven, og konseptuell generalisering er målet med å benytte en slik metode (Aksel Tjora, 2010).

Målet for forskningen i denne oppgaven har vært å få innsikt i et fenomen, i dette tilfellet ungdoms opplevelse vedrørende deres bruk av Facebook. Kan man så trekke ut noen generelle trekk fra mine informaners opplevelse i forhold til Facebooks betydning for utvikling av selvoppfatning? Min oppfatning i forhold til dette er at det er sannsynlig at mine informaners uttrykte opplevelse er slik de fleste andre ungdommer vil oppleve dette. Mange av opplevelsene varierer, også innen den gruppen jeg intervjuet, men jeg fant noen generelle trekk. Et eksempel på dette er ungdommenes redsel for negative

tilbakemeldinger som de begrunner med at på Facebook er det mange som vil kunne se det dersom slike meldinger fremkommer.

3.7 Etske betrakninger

I denne undersøkelsen er det både snakk om forskning på barn og på selvoppfatning, som må kunne sies å være et sensitivt tema. Jeg har derfor lagt vekt på å utvise stor grad av forsiktighet og ta hensyn til aktuelle etiske problemstillinger.

Kravet om informert samtykke ble oppfylt ved at jeg sendte ut informasjonsskriv til foreldrene til de barna som kunne være aktuelle som kandidater til undersøkelsen. I tillegg til dette ble barna opplyst om at de på et hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg fra undersøkelsen. Jeg benyttet båndopptager under intervjuene etter først å ha innhentet tillatelse til dette. Jeg opplyste om at båndene vil bli slettet så snart de var transkribert og at jeg ville sørge for at materialet kun ble benyttet til undersøkelsens formål.

4.0 Resultater og drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte de funnene jeg gjorde i forbindelse med undersøkelsene. Med utgangspunkt i sitater fra informantene, vil jeg drøfte deres svar i forhold til de teoriene jeg har tatt utgangspunkt i. Kapittelet er inndelt i faktorer som har betydning for selvoppfatning. Ifølge teorier om selvoppfatning er det flere faktorer enn de jeg har trukket frem her som har betydning, men det er disse jeg har ansett for å være de mest relevante i forhold til hvilken betydning det å være på Facebook kan ha på selvoppfatning.

4.1 Om informantene og deres bruk av Facebook

Jeg startet intervjuene med nøytrale spørsmål der hensikten var å få vite hovedårsaken til at de var på Facebook og hvor mye tid de brukte der. Jeg spurte også om hvor mange venner de hadde på profilen. Det siste spørsmålet kunne være interessant i forhold til om antall venner var relevant i forhold til de opplevelsene informantene har når de bruker Facebook.

Hovedårsakene til at mine informanter er på nettet er at de ønsker å opprettholde sitt nettverk og følge med på hva som skjer. De får informasjon om hvem som er populære og hvordan de selv ligger an i forhold til det. Ved hjelp av bildene får de vite om de andre synes de er fysisk attraktive og de får tilbakemeldinger på hva de sier og gjør slik at de kan danne seg et inntrykk av hva andre mener om dem. Mange bruker også Facebook som ren underholdning og tidsfordriv.

Jeg skal her gi en kort oversikt over svarene jeg fikk på deres motivasjon for å være på Facebook og samtidig komme med noen refleksjoner i den forbindelse.

Elise, som har 350 venner sier følgende om sitt forhold til Facebook og hvor mye tid hun bruker der:

Jeg er på, kanskje, det er sånn at jeg har Iphone så da kan jeg være inne hele tiden, men jeg pleier ikke å være inne mer enn 5 min av gangen, men jeg er der ca 10 ganger daglig. Jeg er ikke avhengig, men man får vite hva som skjer og holder seg oppdatert.

På mitt spørsmål om hva det er hun synes er mest interessant på Facebook svarer hun at det er bildene, hvordan hun ser ut på dem og hvilke kommentarer hun får.

Elise er en av de informantene mine som hadde flest venner og var oftest på Facebook. Jeg fikk et inntrykk av at det var viktig for henne å være der og at hun nærmest følte seg forpliktet til å være oppdatert. Det kan være grunn til å tro at hun har fått klager av andre, kanskje foreldre, på at hun er der

for ofte siden hun poengterer at hun ikke er avhengig. Det kan også være hun sier det fordi hun anses meg som en intervjuer for å være en myndighetsperson som hun må forsvare sin Facebook bruk til. Hun virker noe urolig når hun sier dette (øynene flakker litt og hun snakker fort), hvilket jeg tolker dit hen at hun mener at hun muligens har et slags avhengighetsforhold likevel. Da dette ikke er tema for oppgaven og også så ut til å være et tema hun ikke ville snakke mer om, spurte jeg henne ikke mer om det.

Fanny, informant nummer 2, er knappere i sine svar enn min første informant. Hun sier om sitt forhold til Facebook at hun er der for: *å ha kontakt med folk*. Fanny har 200 venner på Facebook og sier at hun er på Facebook ca en halv time daglig, men det kan også gå et par dager mellom hver gang hun er der. Fanny gir et inntrykk av å være mer beskjeden og mindre selvsikker enn min første informant, hun svarer med korte setninger og ser usikkert på meg som om hun lurte på om det er riktig svart. I løpet av intervjuet med henne følte jeg flere ganger at det var nødvendig å påpeke at det ikke fantes feil eller riktige svar på spørsmålene mine. Fanny peker også på bildene som det mest interessante med Facebook. Hun svarer som følger på mitt spørsmål vedrørende hennes motiv for å være på Facebook:

Det er egentlig ikke så mye interessant. Det er jo bare det at man kan legge ut bilder og man kan snakke mye til andre. Bildene er morsomme å se på og man kan kommentere de.

Mitt generelle inntrykk av Fanny er at hun virker sart og ser ut til å ha et stort behov for å føle seg akseptert og inkludert i et fellesskap.

Kristian, informant nummer 3, er den eneste av mine informanter som er av det motsatte kjønn. Jeg har ikke ansett kjønn som relevant for undersøkelsen og årsaken til at han er den eneste av informantene som er gutt er tilfeldig, se for øvrig i metodekapitlet om hvordan utvalget av informanter er gjort. Mitt inntrykk av Kristian er at det er en svært høflig og rolig gutt som svarer reflektert og ansvarsbevisst på mine spørsmål. Han har ca.300 venner på

Facebook og han sier at *det er et sosialt nettverk og det er kjempemorsomt der* og at han *bruker en del tid på Facebook*. Det han synes er morsomst å holde på med på Facebook er å snakke med folk og å bruke chatte verktøyet. Han sier også at han er der for å holde seg oppdatert om hva som har skjedd. Han logger seg på Facebook flere ganger daglig, men er som oftest ikke pålogget mer enn 5 minutter av gangen. Han synes selv det er lite i forhold til andre som kan være pålogget flere timer pr. dag. Han synes Facebook er et veldig bra verktøy for å holde kontakt med folk og for å få vite hva som skjer. Kristian er den eneste av mine informanter som ikke nevner bilder som den viktigste årsaken til å logge seg inn på Facebook.

Alexandra, informant nummer 4, sier at hun er på Facebook for å holde kontakt med venner og for å se på bilder. Hun har ca. 250 venner på Facebook og sier at hun ikke har tid til å være der så mye fordi hun har så mye lekser. Hun sier også at hun synes det er kjedelig å være på Facebook og at det som er mest interessant er bilder og da spesielt bilder av henne selv. I likhet med de andre informantene uttrykker også hun en viss sjenanse når det blir snakk om interesse for egne bilder. Hun virker litt flau over å si at hun er opptatt av det og begrunner sin interesse for bildene med at det kan ødelegge for jobbmuligheter i fremtiden. Dette er for øvrig noe mange av informantene nevner, men mitt inntrykk er at de sier det for å tilfredsstille voksenverdens krav om forsiktighet på nettet. Min neste informant, Lise, begynner uoppfordret å snakke om nettvett i stedet for å svare på det jeg spør om. Jeg tolker dette som om det er det ungdommene tror er de svarene voksne ønsker å få fra dem i forbindelse med deres bruk på Facebook.

Lise, informant nummer 5, har 400 venner på Facebook. Når jeg spør hvorfor hun er på Facebook svarer hun:

For å følge med på hva folk gjør og for å sjekke innboksen så man ikke alltid må ringe hverandre.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 37 av 65

Lise belyser med dette det praktiske aspektet ved Facebook. Hun bruker Facebook for å gi beskjeder hun ellers hadde måttet kommunisere via telefon eller ved fysiske møter. Hun ser det som et praktisk verktøy, men man kan ikke se bort fra at hun sier det hovedsakelig for å tilfredsstille meg som voksenperson. Hennes uttalelser fremkommer fort og velartikulert, noe som kan hende er et resultat av at hun har diskutert nettbruk med foreldrene sine. Lise synes det morsomste på Facebook er å se på bilder og å chatte og hun er der ca en time om dagen.

Charlotte, informant nummer 6, er den av informantene mine som har flest venner og er mest aktiv på Facebook. Hun har ca. 500 venner og logger seg inn på Facebook 10-12 ganger om dagen. Til tider kan hun være aktiv flere timer i strekk. Hun ser at hun er på Facebook fordi alle andre er der og for å få tak i folk. Når jeg spør hva hun synes er morsomst svarer hun:

Eeh, jeg vet ikke, det er liksom fordi alle er der og hvis noe har skjedd så blir det ofte lagt ut og da får man vite det der.

Tesen om at *kunnskap er makt* er kanskje aktuell for henne ved at hun uttaler seg slik. På mitt spørsmål om hva hun synes er morsomst å gjøre på Facebook svarer hun at det er å gi og få kommentarer på bilder.

I tillegg til informantene intervjuet jeg en gruppe på 8 jenter. Disse var ikke de samme personene som de øvrige informantene. På gruppeintervjuet svarte de følgende på mitt spørsmål om deres forhold til Facebook:

For å holde kontakt med venner som bor i andre land (vedkommende har utenlandske foreldre). De andre: ja,ja. Også bilder (de begynner å le, litt sjenert). Også for å chatte, det er jo billigere enn å ringe. Jeg: Chatte med folk fra andre land? De: Ja, også med folk på skolen (latter).

Man kan jo holde kontakt med mange flere personer når man er på Facebook. Jeg: Hvordan da? De: Det er mange som man bare kjenner litt som tar kontakt, og hvis man flytter og skifter skole kan man likevel holde kontakten.

Begrepet *Individets mulighetsstruktur* drøftes av Boglind, Lunden og Nasman (1973). Dette er de personer individet har mulighet for å ha eller endre sin interaksjon med. Mine informanternes utsagn tyder på at Facebook fører til at de har mulighet for å opprettholde relasjoner til flere. Fysisk avstand blir mindre viktig, man kan kommunisere med slekt og venner i utlandet og man kommuniserer også mer med mennesker som jeg vil betegne som bekjentskaper, altså personer man bare sporadisk har vært i kontakt med og ikke kan betegnes som venner i ordets rette forstand.

På spørsmålet om hvor mange venner gruppen har på Facebook, er svarene mellom 2-400 venner. Noen sier at de synes Facebook er kjedelig og at de er der ca. en gang om dagen. Jeg får inntrykk av at gruppen ikke synes at Facebook er viktig og spennende og at de kun er på Facebook for å utveksle informasjon om praktiske gjøremål, de nevnte bl.a. gruppeoppgaver på skolen der de benytter Facebook som er verktøy for kommunikasjon. Årsaken til at de svarte slik vil være spekulasjon, men det kan være at de ikke ville innrømme ovenfor vennene sine at de var interessert i andre ting og derfor svarte slik. Ting som framkom senere i intervjuet kan tyde på det, noe jeg vil komme tilbake til senere.

I teorikapittelet i denne oppgaven gjennomgikk jeg hvilke faktorer som kan påvirke et individs selvoppfatning. Når jeg her drøfter resultatene av undersøkelsene, har jeg valgt å gjøre dette ved å dele inn kapittelet i forhold til de faktorene som har betydning for selvoppfatningen. Det er flere faktorer enn de jeg tar opp her som kan virke inn, men de jeg trekker fram er de som jeg har ansett for å være de mest aktuelle for problemstillingen.

4.2 Andres vurderinger

Informantene i min undersøkelse ga et generelt inntrykk av å være opptatt av hva andre synes om dem og at man kunne få slik informasjon på Facebook.

Elise sier det slik:

Det er jo koselig om man får kommentarer på bilder og folk som liker statusen din og sånn. Da viser det jo at de liker og er interessert i hva du gjør. Det er koselig, men når det er negative kommentarer er det jo ikke så hyggelig, ikke at jeg har opplevd det egentlig. Det er folk som er annerledes når de er på Facebook, liksom når man sitter gjemt bak en skjerm er det jo lettere å ikke være snill enn ellers.

Elise synes altså det er hyggelig å få tilbakemeldinger på både bilder av seg selv og på det hun skriver. Hun påpeker imidlertid at det er positive tilbakemeldinger hun synes er hyggelig. Hun antyder også at faren for å få negative tilbakemeldinger er større på Facebook i og med at det er *lettere å ikke være snill enn ellers* når man sitter bak en skjerm. Uttalelsen hennes kan tyde på at hun er interessert i å få vite hva andre synes om henne og at hun kan få slik informasjon via Facebook. I tråd med teorien om den symbolske interaksjonismen vil hennes persepsjon av andres vurderinger kunne ha betydning for hennes oppfatning av seg selv. På Facebook er det lagt til rette for at det skal være enkelt å gi tilbakemeldinger. Hun får vite hva de andre synes når hun skriver noe på statuslinjen sin og hun får informasjon om hva de synes om bildene hennes. Når hun tolker og danner seg en mening om hva avsendere har ment når de har skrevet kommentarer på profilen hennes vil, ifølge ovennevnte teori, hennes selvoppfatning bli påvirket.

Når det gjelder tolkningsaspektet i forhold til den andres reaksjon, kan man diskutere hvorvidt dette faktisk kan være lettere på Facebook enn i øvrige sammenhenger. Når kroppsspråket ikke er tilgjengelig, er det kun den skrevne tekst man må tolke ut fra. Med færre parametere i en tolkningssituasjon, vil man kunne hevde at man lettere vil tolke den andres reaksjon slik den var ment

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 40 av 65

av avsender. Det er imidlertid vanlig med bruk av symboler når man skriver noe på Facebook. Eksempler på dette er smilefjes, hjerter og lignende, artefakter som kan sies å være enkle å skjønne betydningen av.

Mine informanter virker å være, i ulik grad, opptatt av å få tilbakemeldinger. Det som imidlertid ser ut til å være det viktigste for de fleste er tilbakemeldinger på bilder. Tilbakemeldinger på bilder kan relateres til den fysiske dimensjonen av selvoppfatningen og som kjent er ungdom, og kanskje spesielt jenter, særlig opptatt av utseende i denne alderen. På mitt spørsmål om hvilke tilbakemeldinger hun liker best å få sier Fanny:

Eee, jeg liker best å få kommentarer på bildene mine, slike som du er pen, jeg elsker deg og sånn.

Jeg: *Hvordan føler du deg da?* Fanny: *Så klart glad, men ikke overlykkelig.*

Elise sier:

Når noen sier; det var et fint bilde, der var du fin, da blir jeg veldig glad

At de synes utseende er av stor betydning er tydelig gjennom de svarene de fleste informantene gir. I modellen for utvikling av selvoppfatning (Shavelson, Hubner, Stanton, 1976) finnes blant annet den fysiske dimensjonen. Siden kroppsbildet spiller en så stor rolle, spesielt i denne alderen, blir andres vurdering på dette området viktig for den enkelte. Ifølge den ovennevnte modell, er det summen av ens vurderinger på forskjellige områder som utgjør den totale vurdering av individers selvoppfatning. Dersom man overvurderer kroppsbildets betydning, kan det derfor ha stor effekt på ens selvaksept, kanskje også på bekostning av andre områder. Dersom man for eksempel vurderer sitt utseende negativt, og hevder seg på andre områder, kan det likevel føre til en negativ selvoppfatning ved at man overvurderer den fysiske dimensjonen. Hvorvidt mine informanter føler det slik kan jeg ikke bekrefte, fordi jeg fant at det ikke var riktig å provosere frem et svar på dette spørsmålet. Jeg følte at jeg trakk på deres grenser når jeg beveget meg inn på disse

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 41 av 65

områdene, men jeg fikk inntrykk av at det å se bra ut på bilder var det som var aller viktigst for dem og at de var redd for negative tilbakemeldinger.

Det var imidlertid ingen fra gruppeintervjuet som ville innrømme at de hadde fått negative tilbakemeldinger verken på bilder eller annet.

Elise (fra enkeltintervjuet) sier om negative tilbakemeldinger:

Jeg har fått en stygg kommentar fra en person, men jeg tok meg ikke nær av det fordi det kom fra en person som jeg synes er en dust.

Med denne uttalelsen gir Elise inntrykk av å være en person som er flink til å attribuere nederlag til andre forhold enn henne selv. En annen person som hadde fått en slik negativ tilbakemelding kunne ha valgt å ta det til seg slik at deres selvbilde kunne blitt påvirket negativt.

I store trekk ser det imidlertid ut til at det forekommer få negative tilbakemeldinger vedrørende utseendet på Facebook blant mine informanter. På den annen side kan det hende at dette er et tema som er så sårbart å snakke om at de ikke har villet snakke om det. Når jeg spør om negative tilbakemeldinger i gruppeintervjuet sier de at de ikke har opplevd det. En av dem sier

Man blir ikke lei seg hvis ikke det er personlig til deg, men man gjør egentlig ikke slemme ting på Facebook.

Det at ingen kommenterer har de derimot opplevd. På mitt spørsmål om hva de tenker da sier en av dem (og de andre nikker)

Da fjerner vi bildet. Da bryr jeg meg ikke.

En annen sier

Hvis de andre mener at det er et stygt bilde tror jeg at det kan svekke en persons selvtillit veldig

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 42 av 65

Sitatene over kan illustrere hvordan de justerer sin adferd i forhold til andres reaksjoner, eller i det siste tilfellet, manglende reaksjon. På grunnlag av manglende tilbakemeldinger tolker de det som om deres innlegg er uinteressant og reagerer med å fjerne det fra Facebook. Her ser man et eksempel på hvordan persepsjon av andres vurdering fører til en bestemt adferd (for eksempel Skaalvik og Skaalvik, 1996).

En av informantene fra enkeltintervjuene, Lise, sier det slik:

Når folk ikke har trykket på liker på det man har lagt ut, eller ikke kommenterer det, da skjønner man jo at man har postet (gjort noe som vises på ens profil) noe dumt.

Det er sannsynlig å anta at dersom de har opplevd negative tilbakemeldinger på sin adferd, vil de heller ikke gjenta den. Selv om de sier at de ikke bryr seg, virker det selvmotsigende i og med at de sier at de fjerner innlegget. De er altså bevisst på hvordan deres profil fremstår ved at de fjerner det de har skrevet heller enn å la det stå der uten å få noen kommentarer. Dette er et av flere eksempler på hvordan Goffmans teorier om *selvpresentasjon* kan være relevant i forbindelse med bruk av Facebook. Ungdommene i denne undersøkelsen er opptatt av hvordan de fremstår for andre gjennom sin profil.

Siden det er mange som vil se kommentarene som fremkommer, blir det enda viktigere å passe på hvordan man presenterer seg selv. Muligheten til å slette kommentarer er en innebygget funksjon på Facebook, men det vil jo da bli viktig å få slettet kommentarene før andre får sett de. En konsekvens av dette kan være at ungdommene føler seg tvunget til å stadig sjekke kommentarene slik at deres image til enhver tid fremstilles så positivt som mulig. Ingen av de ungdommene jeg intervjuet fortalte imidlertid at de hadde opplevd negative tilbakemeldinger på Facebook som hadde påvirket dem i særlig grad. Årsaken til at negative tilbakemeldinger på Facebook ikke oppleves i så stor grad hos mine informanter kan enten skyldes at det faktisk ikke forekommer i særlig stor grad, eller at de synes temaet er for ubehagelig til at de verken vil snakke om

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 43 av 65

eller reflektere over det. Det kan også være at mange er bevisst på sitt publikum på Facebook og derfor modererer seg av den grunn. Det er blant annet dette forskeren Danah Boyd er inne på når hun påpeker hvordan et slikt utvidet publikum krever endring i ungdoms måter å presentere seg selv på.

Kristian sier om dette at

det er jo mange som har foreldre og voksne som venner på Facebook og da kan man jo ikke mobbe noen der.

Når jeg omformulerte spørsmålet slik at jeg i stedet spurte om de hadde sett at *andre* hadde fått negative kommentarer svarte alle sammen at det hadde de.

Fanny sier

Ja, men da pleier man å slette med en gang så folk ikke ser

Ungdommene er altså opptatt av hvordan de fremstår for andre. Når disse andre består både av et mangefarget og stort publikum, kompliseres det hele. Når Fanny prøver opprettholde et image ved at hun sletter negative tilbakemeldinger, er det i tråd med det Erving Goffmann (1959) skriver om at man vil alltid prøve å kontrollere andres inntrykk av en selv ved å endre handling og uttrykk ut fra det man tror er forventet.

På Facebook finnes det også ulike spill som man kan bruke for å karakterisere andres personlige trekk. Slike spill brukes i mer eller mindre grad av ungdommene og går ut på at man kan svare på spørsmål om vennene sine, Svarene vil fremkomme på veggen til den det gjelder.

Charlotte snakker om dette:

Nå er det et spill som er sånn at man sier at hvis du skriver liker på statusen min så skal jeg skrive hva jeg mener om deg på veggen din. Da kommer det veldig mange søte

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 44 av 65

tilbakemeldinger som du har fint hår, du er søt og snill og sånne ting. En gang skrev jeg på 40 liker og da fikk jeg veldig mange koselige tilbakemeldinger. Det syntes jeg var hyggelig.

Charlotte liker å få tilbakemeldinger om seg selv og man kan anta at det vil styrke hennes vurdering av seg selv, forutsatt at meldingene er positive. Hun sier hun ikke har fått negative tilbakemeldinger, men man kan jo forestille seg hva slike ville kunne gjøre med hennes selvoppfatning dersom de likevel skulle forekomme. Her ser man et eksempel på hvordan Facebook benyttes for å se og bli sett, hvilket også var et av de funn Boyd gjorde i sin avhandling.

Kristian mener at positive tilbakemeldinger gjør noe med selvtilliten når han kommer med følgende utsagn:

Det er alltid hyggelig å få positive kommentarer, man får jo bedre selvtillit.

For å få vite noe om hvem ungdommene anser som *signifikante andre* når det gjelder tilbakemeldinger på Facebook, spurte jeg om hvem de syntes det var viktigst å få tilbakemeldinger fra. På dette spørsmålet svarer alle at vennene er viktigst. Fordi det i hovedsak er venner på deres egen alder som gir tilbakemeldingene, får de stor betydning. Dette samsvarer blant annet med Festingers teorier (1954) om sosial sammenligning som bygger på at man foretrekker å sammenligne seg selv med individer som er mest mulig lik personen selv i spesielt i forhold til alder og kjønn (referansegruppen).

4.3 Sosial sammenligning

I teorier om *sosial sammenligning* har man funnet at barn og unge har behov for å vurdere egne evner (for eksempel Festinger, 1954) ved å sammenligne seg med andre og da i første rekke med personer som er lik dem selv i form av alder, kjønn og lignende. Deres oppfatning av dem selv blir følgelig et resultat av hvordan de fremstår *i forhold til andre*. På Facebook er muligheten for slik sammenligning lett tilgjengelig. Man kan sammenligne antall venner, antall

kommentarer, typen kommentarer, antall som har trykket på *liker* knappen o.s.v. Opplevelsen av å være godtatt samt det å ha venner er essensiell i forbindelse med den sosiale dimensjonen av selvoppfatningen (Harter, 1986). Jeg vil her komme inn på hvordan mine informanter opplever at man kan se hvem som er populær og gjøre sammenligninger.

Mine informanter sammenligner seg selv med andre, noe de uttrykker både direkte og indirekte. De har en klar oppfatning om hvem som er populære i deres omgangskrets og de personene som har slik status omtales av alle som 'de populære'. På mitt spørsmål om det er mulig å se om en person er populær eller ei via deres Facebook-profil svarer Fanny som følger:

Det er de som er mest populær som blir mest kommentert. Når de sier pen på bildene og når det snakkes sammen på kommentarene slik at det blir lange samtaler, da tenker jeg at de er populære.

Elise har samme syn som Fanny på dette:

Hvis man ikke kjenner en person så godt så kan man gå inn på profilen og se og så kan man tenke oj, den personen har mange venner og mange kommentarer, da tenker man jo at den personen er kul og godt likt og sånn.

Antall kommentarer og antall venner ser altså ut til å fungere som en slags målestokk for hvor populær og *kul* man er. Dersom det blir slik at det oppstår samtalelignende kommunikasjon der kommentarene blir kommentert, oppfattes det som positivt. Mange av informantene mine er særlig opptatt av antall kommentarer på bilder og Lise svarer på følgende måte når jeg spør om hun sammenligner seg selv med andre på Facebook:

Ja, jeg legger merke til hvem som er pen og hvor mange kommentarer de får. Når en person får 100 kommentarer på et bilde og en annen får bare 1 kommentar og det er personen selv som har lagt inn den ene, da lurer man jo på hvordan man ligger an selv. Og alle ser jo det.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 46 av 65

Siden fasiliteter på Facebook gjør at sosial sammenligning er så lett å gjøre og i tillegg kan spres til så mange, kan denne faktoren for utvikling av selvoppfatning bli særlig viktig. I sitatet over ser man hvordan Lise sammenholder andres kommentarer med sine egne.

Hvem man får kommentarer av er også viktig for enkelte av mine informanter. Dersom man får kommentarer fra personer som anses for mer populære enn andre, da tror de at det kan øke deres egen popularitet. Kristian er inne på dette temaet når han sier

Hvis man for eksempel sier dro til byen med en populær person så blir man litt mer populær selv.

På mitt spørsmål om hvorvidt man kan gjøre seg mer populær ved hjelp av Facebook, svarer Fanny:

Nei, man må være populær ellers for ellers så kommenterer man ikke så mye

På gruppeintervjuet er de klart enige når jeg spør om hvordan man kan se om folk er populære via Facebook. En av dem sier

Man kan se det hvis det er veldig mange innlegg på veggen og hvis det er mange kommentarer på bildene. De andre: Ja,ja,ja..

Gruppen tror ikke man kan gjøre seg mer populær ved hjelp av Facebook. En sier

Noen prøver på det når de skriver mye på vegger, kommenterer alle statuser og sånn og hvis de skriver når de gjør noe kult.

Og en annen

Man blir ikke mer populær av det, man virker bare desperat

En tredje

Da har man ikke noe sosialt liv

Hvorvidt man er populær eller ei blir altså lett synlig på Facebook, både for en selv og andre. På den andre siden mener flere av dem at man ikke kan gjøre seg mer populær ved hjelp av Facebook. De opplever altså ikke at man kan bli mer populær gjennom sin deltagelse på Facebook. Dette står i kontrast til at de er opptatt av hvordan de fremstår for andre og hvilket inntrykk de gir, som drøftet i kapittelet over.

For de som får mange og fine tilbakemeldinger er det nærliggende å tro at de vil legge ut mye informasjon på Facebook. For de andre, som blir mer eller mindre oversett i form av at antallet kommentarer er vesentlig lavere enn de andres, kan konsekvensen bli at de unngår å legge ut informasjon om seg selv. Det anses for bedre å ikke ha innlegg på veggen sin i det hele tatt, enn å ha innlegg der som ikke blir kommentert, noe som tolkes som at noe er feil med det de har lagt ut, eller at andre ikke er interessert i dem som person.

Alle er ikke like opptatt av å være populær. Kristian sier

Det er mange som ikke har lyst til å være populære fordi de vil satse mer på skole og sånne ting, og de synes det er bare stress å være populær. Man må snakke med flere og være mye på Facebook for å holde seg populær.

Denne uttalelsen er illustrerende for temaet i neste kapittel, som handler om hvor viktig Facebook er for ungdommene og hvordan det blir relevant i forhold til deres selvoppfatning.

4.4 Psykologisk sentralitet

Hvor viktig er så det de opplever på Facebook for ungdommene? Det ene spørsmålet i denne sammenhengen er hvorvidt Facebook anses som viktig i det miljøet den enkelte befinner seg i. Dersom nesten all kommunikasjon gjøres via Facebook og alle avtaler og invitasjoner foregår der, vil det bli nødvendig

for den enkelte å være oppdatert på hva som skjer der. Hvis ikke vil en kunne risikere å bli utelukket fra fellesskapet. I hvor stor grad det miljøet den enkelte befinner seg i benytter Facebook som middel til kommunikasjon, vil følgelig kunne bli avgjørende i forhold til hvor stor betydning Facebook kan ha på selvpoppfatningen, hvilket også samsvarer med kjente teorier om psykologisk sentralitet (Rosenberg, 1979).

Det andre spørsmålet er hvor viktig den enkelte anser Facebook å være i forhold til tilbakemeldinger i andre sammenhenger, og om det er spesielle opplevelser på Facebook som de anser som viktigere enn andre.

Det er mitt inntrykk at de unge ikke anser alle typer tilbakemeldinger på Facebook som relevante. Det ser ut til å ha oppstått en egen kultur på Facebook der det er utviklet spesielle normer. Denne kulturen kommer blant annet til uttrykk i måten ungdommene gir tilbakemeldinger til hverandre på. For eksempel er det vanlig å kommentere bilder med ord som *Pen, Søta, Penest i verden* o.s.v. og man føler seg mer eller mindre forpliktet til å skrive det. For å undersøke hvordan de ser på viktigheten av de tilbakemeldingene de får har jeg blant annet stilt spørsmål om det er det noen forskjell på hvordan de opplever å få tilbakemeldinger på Facebook i forhold til andre sosiale sammenhenger? På dette spørsmålet svarer Alexandra:

Hvis det er negative ting synes jeg det er verre på Facebook, men hvis det er positive ting blir jeg gladere hvis jeg får det i virkeligheten.

Når det gjelder negative tilbakemeldinger så begrunner hun årsaken til at det er verre på Facebook med at der er det er flere som ser tilbakemeldingene hun får. Årsaken til at hun synes at positive tilbakemeldinger er bedre å få i andre sosiale sammenhenger, begrunner hun med at de føles mer ekte. Flere av de andre informantene mine har lignende tanker omkring dette.

Alexandra synes ikke det er spesielt viktig å være på Facebook og hun logger seg sjelden inn der. Hun sier at årsaken til det er at hun synes det er kjedelig å være der og at hun ikke har tid til det for hun har så mye lekser.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 49 av 65

Hvorvidt hennes uttalelse er et uttrykk for at hun faktisk synes det er kjedelig eller om det skyldes andre forhold, er et ubesvart spørsmål. Det kan være at hun har mindre behov enn enkelte andre for bekreftelser på seg selv via Facebook eller også at hun unngår å være der fordi hun synes det er ubehagelig hvis hun skulle få negative kommentarer eller færre kommentarer enn andre. Hun anser ikke Facebook for å være viktig nok for at hun skal bruke mer tid der enn høyst nødvendig. Hun sier imidlertid at av og til må man inn på Facebook for å få oversikt over om noen har lagt ut bilder av henne selv, om der er venneforespørsler eller for å lese email. Hun sier at hvis man skal gi et inntrykk av å være populær ved hjelp av Facebook så må man passe på å kommentere på mange andres vegg slik at de kommenterer tilbake.

Det blir for mye stress å være så veldig populær, man vil jo gjerne at folk skal se opp til deg og sånn, men jeg orker ikke å stresse med det for jeg har så mye lekser. Det viktigste er at jeg har gode venner som jeg kan stole på.

Uttalelsen kan være et uttrykk for at hun ikke ser på det å være en av de mest populære så lenge hun er med i et fellesskap der hun føler seg trygg og er satt pris på. For Alexandra er ikke Facebook i seg selv sentralt, det er ikke viktig for henne å være den med flest kommentarer og attraktiv profil. Hun er likevel opptatt av at de tilbakemeldingene hun får på Facebook er positive.

Om dette sier hun

Jeg blir veldig glad når noen sier at jeg er pen på bilder, og jeg blir lei meg hvis noen sier noe negativt. Ikke det at jeg har opplevd noe negativt, men....ja, jeg er redd for det.

Sitatet tyder på at for Alexandra har det stor betydning at hun får positive tilbakemeldinger på bilder av seg selv. Ifølge Rosenbergs teori om psykologisk sentralitet vil følgene av dette være at hennes selvoppfatning vil bli påvirket av slike tilbakemeldinger.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 50 av 65

Charlotte, som er mye mer aktiv på Facebook og stadig vekk legger ut informasjon om hva hun gjør sier følgende om hvor viktig tilbakemeldinger på Facebook er, i forhold til ellers:

Det er litt forskjellig for på Facebook er det bare ord, i virkeligheten er det på en måte mer seriøst.

Charlotte sier at hun pleier å legge ut informasjon om seg selv når hun er på reiser, og at hun redigerer bilder og kommenterer ofte både på sin egen og andres vegg. Hun synes Facebook er viktig for at andre skal få et godt inntrykk av henne. Selv om hun, som de andre, synes at positive tilbakemeldinger er hyggeligst å få utenom Facebook, får jeg et inntrykk av at hun mener at mange gode tilbakemeldinger på Facebook gjør at hun vil fremstå bedre og bli mer populær i virkeligheten også. En av hennes kommentarer kan tyde på dette ved at hun sier:

Jeg tror at hvis man skriver noe som andre synes er kult, hvis man har vært på kule reiser eller gjør noe morsomt, da er det viktig å skrive det fordi da tror de andre at man er en kul person.

Relevansen i de tilbakemeldingene som kommer på Facebook oppfattes av mine informanter som relativt liten, sett i forhold til øvrige sammenhenger. Kristian sier om dette

Hvis noen sier noe positivt på Facebook er det anderledes. Det er alltid kulere å få tilbakemeldinger personlig fordi da føler man at det betyr mer enn når man får det på Facebook

Siden det er kultur for å gi skryt og bekreftelse til andre på Facebook, er det mitt inntrykk at ungdommene forestiller seg at de tilbakemeldingene de får ikke nødvendigvis er ekte og at avsender egentlig ikke har ment det. Dette til tross for at budskapet står i klartekst og tolkningsaspektet er redusert. Når jeg spurte om hvorfor de føler det slik, gir de uttrykk for at på Facebook gir man så

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 51 av 65

mye skryt til hverandre fordi det er vanlig adferd og når alle får slike tilbakemeldinger, virker det lite seriøst. De sier også at ofte skriver man fine kommentarer bare fordi man føler seg forpliktet til det fordi andre har gitt positive meldinger til dem selv og det må gjengjeldes, eller fordi da vil de selv få lignende positive tilbakemeldinger fra den personen de gir tilbakemeldingen til.

Elise synes at tilbakemeldinger på Facebook er veldig viktig, selv om også hun antyder at tilbakemeldingene på Facebook er annerledes enn ellers. Hun sier om dette at

Facebook er viktig for der sier folk hva de synes. Jeg føler at de tør å si mer fordi man ikke ser folk i øynene. På skolen kan man si Oi, du er fin på håret, på Facebook sier man du er pen.

Elise er en av de informantene mine som for øvrig er mest aktive på Facebook. Hun snakker om gjengen sin og at de er mye på Facebook. Hun sier også at

Jeg synes det er viktig å være oppdatert og vite hva som skjer

Hun føler altså at hun kan gå glipp av noe dersom hun ikke er på Facebook. For henne blir derfor Facebook sentralt hvilket også speiles i hennes adferd ved at hun er mye på Facebook.

I kapittelet over drøftet jeg hvordan ungdommene sammenlignet seg med hverandre og at de kunne se på profilen til folk hvem som er populær eller ei. For de ungdommene som er mest populære, vil det være naturlig å anta at de vil ønske å opprettholde eller styrke sin posisjon og at det derfor vil være sentralt for dem å benytte Facebook som verktøy til dette formålet. For de øvrige, som popularitetsfaktoren ikke er så viktig for, ser det ut til å ha mindre sentralitet.

4.5 Emosjonelle faktorer

Som drøftet i teorikapittelet kan Facebook være et hjelpemiddel for personer med tendenser til sosiale sperrer. Når man ikke møtes direkte vil emosjonelle reaksjoner kunne skjules ved at man ikke møtes fysisk slik tilfellet er på Facebook. Det er naturlig å tro at enkelte vil våge å øve opp sosiale ferdigheter fordi fallhøyden vil være lavere enn i det virkelige liv. Når angsten for emosjonelle faktorer som rødming, svetting og stotring er fraværende, kan man konsentrere seg om det man vil formidle (for eksempel Bandura 1990).

Jeg ville undersøke mine informanternes opplevelse i forhold til dette temaet og stilte derfor følgende spørsmål: *Er det lettere for deg å si ting på Facebook enn ellers? Hvorfor?* Ingen av mine informanter gir inntrykk av at de synes Facebook hjelper dem i forhold til å skjule sine emosjonelle reaksjoner, de er imidlertid oppmerksom på at andre kan oppnå dette ved å bruke Facebook. Lise antyder noe om det når hun sier

Det er flere som snakker til meg på nettet enn det er i virkeligheten. Jeg lurer på om det er litt sånn lettere å snakke med folk over nett, det er en litt rar tanke, men.....

Årsaken til at det er flere som tar kontakt med henne på nettet enn ellers, kan være at det er kultur på Facebook for å ta initiativ til kontakt med mer perifere bekjentskaper. En slik kultur kan ha oppstått nettopp fordi man kan skjule emosjonelle reaksjoner som vanligvis oppstår når man tar kontakt med ukjente mennesker. Nervøse reaksjoner vil man forsøke å skjule da det i vår kultur, til en viss grad, anses som skambelagt å vise denne typen reaksjoner. Fokuset på slike reaksjoner kan gjøre at man mister fokuset på selve oppgaven slik at det hemmer utførelsen av den. Dersom man ikke mestrer oppgaver av denne grunn, vil det kunne påvirke selvverdet (Skaalvik og Skaalvik, 1996).

5.0 Oppsummering og konklusjon

Informantene i denne undersøkelsen gjenspeiler antageligvis de fleste ungdommers bruk av Facebook ved at de bruker Facebook på ulike måter og i forskjellig grad. Enkelte har et mer pragmatisk forhold til Facebook og bruker det mest som middel til å lese og formidle beskjeder eller i forbindelse med gruppeoppgaver i skolesammenheng. Andre bruker mye av sin fritid på Facebook og er aktive i den forstand at de legger ut mye informasjon om seg selv, både i form av bilder og tekst. Enkelte uttrykker at de synes det er svært interessant å være på Facebook og føler at de må være der for å holde seg oppdatert, mens andre uttaler at de synes det er mer eller mindre kjedelig.

Det samtlige av mine informanter syntes var mest interessant på Facebook var bilder, og da spesielt bilder av dem selv. Sett i lys av at ungdommer i denne alderen er opptatt av sitt utseende, er deres fokus på bilder ikke overraskende. De ønsket å få mange positive kommentarer på bildene og mangel på kommentarer ble tolket som om det ikke var attraktivt og de fjernet følgelig bildet. En av mine informanter passet på å legge ut bilder rett etter skoletid fordi på det tidspunktet hadde hun funnet ut at flest var pålogget og sjansen for å få mange kommentarer var størst da. Enkelte fortalte at de redigerte bilder for å se bedre ut, Charlotte sier det på følgende vis: *Det hender jeg tar bort en stor kvise og sånn.*

Det alle var enige om var at det var at hyggelig å få positive kommentarer på Facebook, men at de syntes det var hyggeligere å få slike tilbakemeldinger i virkeligheten. Negative tilbakemeldinger syntes de var verre å få på Facebook enn i virkeligheten fordi på Facebook var det så mange som ville se det. For å opprettholde et godt image slettet de negative tilbakemeldinger fra veggen sin. De sa alle at de egentlig ikke hadde opplevd negative tilbakemeldinger, men når jeg forsiktig spurte litt mer om dette kom det fram at de hadde fått noen meldinger eller fravær av kommentarer som hadde gjort at de hadde blitt lei seg. De fleste hadde sett andre få negative kommentarer. Det som likevel var gjennomgangstonen blant mine informanter

var at de oppfattet det som om det var få negative kommentarer og at folk stort sett støttet hverandre, spesielt hvis man var med i et fellesskap som medlem i en gjeng. *På vår skole er det ikke vanlig å mobbe noen, alle får være med*, var det flere av dem som uttalte. Hvorvidt dette er en realitet, er uvisst, men det var i alle fall deres uttrykte opplevelse av situasjonen.

Mitt inntrykk var at de mente at de kunne se på andres profil og ut fra det danne seg en mening om hvor populær profilens eier var. De sammenlignet seg selv og andre og karakteriserte og så relatere det til seg selv og sin egen popularitet. Det var tydelig at de hadde klare oppfatninger om hvem som var populær eller ei og de refererte til de populære personer med ordene *'de populære'*.

Måten de kunne se hvorvidt en person er populær eller ei på, sa de var ved å se på antall og typen kommentarer. Et høyt antall kommentarer ble tolket som om personen var populær. Et lavt antall kommentarer ble tolket negativt i popularitetssammenheng, forutsatt at personen var aktiv på Facebook. Det ble med andre ord tolket som bedre å ikke legge ut noe i det hele tatt på Facebook enn å legge ut noe som ikke ble kommentert. Noen av informantene ga uttrykk for at de ikke ønsket popularitetsstatus fordi de syntes andre ting var viktigere, eksempelvis skolearbeid og andre aktiviteter. Det ble bl.a. gitt uttrykk for at dersom man skulle holde seg populær ville det medføre mye stress i og med at man til stadighet måtte kommentere andres bilder og status.

Tilbakemeldinger på Facebook blir ikke ansett på samme måte som i øvrige sammenhenger. De er alle klar over at det ligger et element av høflighetsnormer for hvordan man skal kommentere. Dette er nok årsaken til at det virker som om de ikke alltid tar kommentarene seriøst og sier at dersom de fikk de samme kommentarene i en annen sammenheng, ville de sette mer pris på samme kommentar. Årsaken til at de oppfatter det slik kan også være at de er klar over at når man skriver noe og ikke kan observeres av andre idet tilbakemeldingen gis, er det lettere å komme med komplimenter til andre. For noen kan dette være vanskelig å uttrykke ellers fordi emosjonelle faktorer kan

spille inn. Følgene av det ovennevnte ser ut til å ha resultert i at positive tilbakemeldinger opptrer i mye større grad på Facebook enn ellers.

Negative, eller manglende tilbakemeldinger er noe de uttrykker at de liker svært dårlig. På Facebook er slike tilbakemeldinger særlig uheldig fordi det er så mange som kan se det og følgelig vil kunne skape et negativt image av personen. At slike meldinger fremkommer skriftlig og ikke er til å misforstå, at flere kan henge seg på meldingen ved å trykke på liker knappen, gjør at de som måtte oppleve dette sannsynligvis vil oppleve en særlig dårlig påvirkning på sin selvopfatning.

Hvorvidt det er mulig å endre sin popularitetsstatus ved hjelp av Facebook er noe ungdommene opplever noe forskjellig. En av dem mener at man må være populær i utgangspunktet for å få mange kommentarer på Facebook og følgelig gi inntrykk av å være populær. Andre mener at man kan bli mer populær også i virkeligheten dersom man passer på sitt image på Facebook. Dersom man er aktiv på Facebook, legger ut interessante ting om ting man gjør, legger ut fine bilder, og får andre populære personer til å kommentere på veggen sin, vil det kunne medføre at man kan øke sin status.

For meg var det noe overraskende at mine informanter opplevde at de fikk lite negative tilbakemeldinger. Det kan være at dette temaet var for vanskelig å snakke om og at dette var årsaken til det. De fleste hadde imidlertid sett andre som hadde fått negative kommentarer, men alle mente at det forekom svært sjelden. Mitt inntrykk etter samtalene var at det ikke var kultur for negative tilbakemeldinger og at de som kom med slike ville få beskjed av andre om å moderere seg. Det faktum at de fleste har venner blant både barn og voksne, inkludert egne foreldre, kan også være en medvirkende faktor til at negative kommentarer foregår såpass sjelden som informantene gir uttrykk for.

Er det så, ut fra denne undersøkelsen, grunn til å anta at de unge opplever at Facebook har betydning for deres selvopfatning? Basert på den informasjonen jeg har innhentet mener jeg at det er grunn til å svare ja på dette spørsmålet. Facebook er et sosialt møtested der relasjoner oppstår og

vedlikeholdes. Kommunikasjon, interaktivt bruk og deling av informasjon er essensen ved Facebook, og at man blir påvirket er følgelig en naturlig følge av dette. I hvor stor grad og om det er på en annen måte i forhold til andre sosiale kontekster er imidlertid et annet spørsmål. Min oppfatning er at undersøkelsen viser at det eksisterer en norm om at alle må være på Facebook. Det å ikke ha profil på Facebook anses ikke som noen opsjon for mine informanter, men det er akseptert at man ikke legger ut like mye informasjon om seg selv som andre.

De som legger ut mye informasjon og er aktive på Facebook vil øke sannsynligheten for å få mange positive tilbakemeldinger. Man kan spekulere i om dette på sikt kan føre til at disse får et noe urealistisk selvilde. Dersom man for eksempel til stadighet får kommentarer om at man er veldig pen, er det jo en mulighet for at man tror man ser bedre ut enn man gjør. Hvorvidt dette i seg selv er negativt, kan diskuteres, det er jo en kjent sak at de fleste unge har et negativt syn på sin egen kropp. Overdrevet skryt på Facebook kan derfor være nettopp det de trenger for å korrigere sitt selvilde og at Facebook følgelig har en positiv effekt som tidligere generasjoner ikke har opplevd. På den andre siden kan mangel på kommentarer på Facebook tolkes som at man ikke er bra nok og ha forsterkende negativ påvirkning på selvoppfatningen. Det faktum at det er så mange som vil se negative tilbakemeldinger, vil derfor kunne ha en særlig stor innvirkning når den kommer på Facebook i forhold til andre sammenhenger. Det er derfor god grunn til å følge med på hva som skjer blant de unge slik at voksne kan gripe inn på et tidlig tidspunkt. Negative eller manglende tilbakemeldinger kan være en årsak til at noen trekker seg bort fra Facebook og bruker det sjelden. Det er grunn til å gjøre videre undersøkelser rundt dette temaet for å finne ut om man bør gripe inn både dersom man ser at en ungdom bruker Facebook svært sjelden eller også svært ofte. De som bruker Facebook svært aktivt har kanskje et større behov enn andre for å bli sett og for å bli bekreftet. Slike undersøkelser må likevel ta i betraktning hvilket miljø den enkelte befinner seg i og om hvor essensielt og viktig det er å være på

Facebook i den aktuelle kulturen man befinner seg i (jamfør teori om psykologisk sentralitet).

Det er lett å sammenligne seg selv med andre på Facebook. Det er lister over antall venner man har, man ser hvor mange kommentarer de andre får og kan sammenligne med sine egne. Man får lett oversikt over hva andre gjør og om det virker mer spennende enn det man selv gjør. Ens egen verdi kan utledes fra dette og når det later til å være så sentralt å være på Facebook og å få positive tilbakemeldinger, er det naturlig å anta at de unges selvbilde påvirkes i stor grad, noe som bekreftes av de uttalelsene de kommer med. Deres betydelige aversjon mot negative kommentarer viser hvor viktig de synes det er å unngå negative tilbakemeldinger. Dette bekreftes av Lises overraskende reflekterte og kloke ord:

Det tar nesten hundre gode kommentarer for å veie opp mot den slemme

Har jeg så fått noen svar på om Facebook har betydning for ungdommers selvoppfatning ved hjelp av denne undersøkelsen? Mine informanters uttalelser kan tyde på at de blir påvirket av sine relasjoner på Facebook. De sier selv at kommentarer på Facebook gjør noe med deres selvtillit. De justerer også sin adferd i forhold til tilbakemeldinger, eller manglende sådanne. Deres utsagn om at de sletter bilder og kommentarer som de ikke får positive kommentarer på, tyder også på dette. At Facebook er en arena der tilbakemeldinger til hverandre gis i stor grad, er et faktum. Når man så vet at andres tilbakemeldinger er essensiell i forhold til utvikling av selvoppfatning, er det nærliggende å anta at Facebook har stor betydning, hvilket bekreftes av mine informanter.

Jeg har kun intervjuet et forholdsvis lite antall ungdommer og spørsmålet om dette er de fleste ungdommers opplevelse av Facebook, kan ikke besvares. Facebook vil uansett oppleves forskjellig av forskjellige individer, også blant de som jeg har intervjuet. Et spørsmål som imidlertid kan

besvares er hvorvidt jeg har funnet noen generelle trekk som man kan forske videre på med tanke på å få tak i mer informasjon om hvordan selvoppfatning påvirkes på Facebook. I min oppsummering over har jeg nevnt noen slike funn. For å få frem en mer generell viten om hvordan Facebook påvirker ungdoms selvoppfatning, hadde det vært interessant å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse der man måler ungdoms selvoppfatning ved hjelp av kjente målemetoder for formålet og så sammenholder dette med hvordan de bruker Facebook. Med bruk i den sammenheng tenker jeg på hvor mye tid de bruker der, hvor mange venner de har, hvordan og hvor ofte de legger inn kommentarer og oppdaterer statusen samt i hvor stor grad de legger inn bilder. Som nevnt er det allerede forsket på og konkludert med at Facebook kan bli dominert av menneskers med narsissistiske trekk, og kanskje er det slik at Facebook også kan føre til et oppblåst selvilde som kan skape et gap mellom ideell og reel selvoppfatning. Et slikt gap kan føre til nevrotiske mønstre (Winger 1983).

Jeg har benyttet en kvalitativ metode for å belyse temaet i denne oppgaven og jeg mener at en slik tilnærming har vært nødvendig for å skille mellom hva som oppleves forskjellig og hva som ser ut til å være mer generelle oppfatninger.

Litteraturliste

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Beer, David & Roger Burrows (2007), "Sociology and, of and in Web 2.0: Some Initial Considerations". *Sociological Research Online*, 12(5): uten sidetall [online] URL: <http://www.socresonline.org.uk/12/5/17.html>

Blumer, Herbert (1962). "Society as Symbolic Interaction". In Arnold M. Rose. *Human Behavior and Social Process: An Interactionist Approach*. Houghton-Mifflin. Reprinted in Blumer (1969).

Blumer, Herbert (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: University of California Press.

Boglund, A., Lunden, A. og Nasman, E. (1973). *Jag;Den Andre*. Lund: Studentlitteratur

Boyd, d. m., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), article 11. <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>

Burns, R. (1979) *Self-Concept Development and Education*. London: Holt, Rhinehart and Winston

Cooley, C. H. (1964). *Human nature and the social order*, New York: Schocken Books Inc.

Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Fransisco: W.H.Freeman & Co

Creswell, J. W. (1994). *Research design. Qualitative and quantitative approaches*, London & New Delhi: Sage Publications.

Facebooks egen statistikk <http://www.facebook.com/press/info.php?statistics>

Festinger, L. (1954). A theory of social comparison, *Human Relations*, 7, s. 117- 140.

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 60 av 65

Goffman, Erving ([1963]1966), *Behavior in Public Places. Notes on the Social Organization of Gatherings*. New York: The Free Press

Goffman, Erving (1971), *Relations in Public. Microstudies of the Public Order*. New York: Basic Books, Inc., Publishers

Goffman, Erving ([1959]1992), *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatik*. Oversatt av Kari Risvik & Kjell Risvik. Oslo: Pax Forlag AS

Goffman, Erving ([1967] 2005), *Interaction Ritual. Essays in Face-to-Face Behavior*. New Brunswick: AldineTransaction

Harter, S. (1982). The perceived competence scale for children, *Child Development*, 53,

Harter, S. (1985). *The self-perception profile for adolescents*. Unpublished manuscript, University of Denver.

Harter, S. (1986). "Processes underlying construction, maintenance and enhancement of the self-concept in children", I: J. Shuls & A. G. Greenwald (Eds.). *Psychological perspectives on the self*, 3, s. 137-181.

Harter, S. (1987). "The determinants and mediational role of global self-worth in children", I: N. Eisenberg (Ed.), *Contemporary issues in developmental psychology*, New York: John Wiley, s. 219-242
Internett, *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 39, s. 449-506.

Harter, S. (1989). "Causes, correlates and the functional role of global self-worth: A lifespan perspective", I: J. Kolligan & R. Sternberg (Eds.). *Perceptions of competence and incompetence across life-span*, New York: Springer-Verlag,

Jensen, K. B. (2002). "The complementarity of qualitative and quantitative methodologies in media and communication research", In: K. B. Jensen (Ed.) *A handbook of media and communication research. Qualitative and quantitative methodologies*, London & New York: Routledge, s. 254- 272.

Jenssen, M. A., Kleven, A., & Gammon, D. (2002). *Psykologers faglige virksomhet*

Kaplan, H.B. (1980). *Deviant Behavior in Defence of Self*

Kvale, S.1997. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notam Gyldendal

Laura E. Buffardi & W. Keith Campbell; [Narcissism and Social Networking Web Sites; Personality and Social Psychology Bulletin](#); Vol. 34, no. 10, 1303-1314; 2008; DOI: 10.1177/0146167208320061.

Mead, G.H. og Strauss A.L., 1956. The social psychology of George Herbert Mead. Chicago: University Of Chigago Press

Marsh, H. W. & Shavelson, R. J. (1985). Self-concept: Its multifaceted, hierarchicalstructure, *Educational Psychologist*, 20, s. 107-123.

Marshall, C. og Rossmann, G.B. 1995. Designing qualitative research Practice, Thousand Oaks: Sage

Mead, G. H. (1974). *Medvetande, jaget och samhället*, Stockholm: Argos Forlag.

Morgan, D.L. 1988, Focus groups as qualitative research. Newbury Park: Sage

O'Reilly, Tim (2005), *What Is Web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software* [online] URL:

<http://www.oreilly.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html?page=1>

Raimy, V.C. (1943), The SelfConcept as a factor in Counselling and Personality Organisation. Ph.D. Thesis, Ohio State University

Rosenberg, M. (1965). Society and Adolescent Self –Image. New York: Princeton University Press

Rosenberg, M. (1979). Contextual dissonance effects: Nature and causes *Psychiatry*, 40, 205-217

Schlenker, B. R. & Trudeau, J. V. (1990). Impact of self-presentation on private selfbeliefs: Effects of prior self-beliefs and misattribution, *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (1), s. 22-32.

Shavelson, R. J., Hubner, J. J. & Stanton, G. C. (1976). Validation of construct interpretations, *Review of Educational Research*, 46, s. 407-441.

Skaalvik, S. (1989). Jeg får det ikke til. Jeg gidder ikke. Jeg er dum!

Hovedoppgave i spesialpedagogikk, Universitetet i Trondheim, Pedagogisk Institutt

Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres

selvoppfatning?

Studentnummer

695527

Side 62 av 65

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (1996). *Selvoppfatning, motivasjon og læringsmiljø*, Tano AS

Skog, Berit; [Fra World of Warcraft til YouTube – Bruk av dataspill og nettsamfunn blant deltagere på The Gathering, 19. – 23. Mars 2008](#); NTNU-rapport.

Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatri*, New York: Norton.

Statistisk sentralbyrå ,(Norsk mediebarometer 2009)

Stephanie Tom Tong, Brandon Van Der Heide og Lindsey Langwell; [Too Much of a Good Thing? The Relationship Between Number of Friends and Interpersonal Impressions on Facebook](#); Journal of Computer-Mediated Communication; vol. 13 utgave 3, side 531 – 549; 29. april 2008.

Tjora, Aksel (2010), *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal forlag.

White, R. W. & Watt, N. F. (1973). *The abnormal personality*, New York: The RonaldPress Company.

Winger,N. (1983). *Selvaktelse. En teoretisk analyse av evalueringsdimensjonen ved selvoppfatning*. Hovedoppgave, Pedagogisk institutt, Universitetet i Trondheim.

Ystgaard, M. (1993). *Sårbar ungdom og sosial støtte. En tilnærming til forebygging av psykisk stress og selvmord*. Oslo: Senter for sosialt nettverk og helse, Ullevål Sykehus Rapport nr. 1/93.

Vedlegg

Vedlegg 1 Intervjuguide

Spørsmål	Tema i teorien	Dimensjon
<p>-Hvorfor er du på Facebook? Hva gjør du?? . Hvor ofte er du på Facebook og hvor mange venner har du på profilen din? Hva er det du synes er gøy å gjøre på Facebook?</p>	Bakgrunnsspørsmål	Sosial
<p>-Synes du at du får informasjon om hva andre synes om deg på Facebook ?</p> <p>-Hva tenker du om å følge med på om du har fått noen oppdateringer på profilen din?</p> <p>- Hvilken type tilbakemeldinger liker du best å få? Har du noen eksempler?</p> <p>-Hva er dine tanker om å legge ut bilder av deg selv og andre? Har du fått reaksjoner på det du har lagt ut? I så fall hvilke? Hvordan opplever du å få slike reaksjoner?</p> <p>-Når det gjelder hva andre synes om deg, hvem anser du som viktigst? Familiemedlemmer, nære venner, bekjentskaper?</p>	Andres vurdering	Sosial, Fysisk
<p>-Sammenligner du deg selv med andre på Facebook, for eksempel når det gjelder antall venner, antall kommentarer, antall gratulasjoner når du har bursdag o.s.v.?</p> <p>Hva tenker du om popularitet i forhold til Facebook?</p>	Sosial sammenligning (påvirkningsfaktor)	Sosial
<p>-Er det lettere for deg å si ting på Facebook enn ellers? Hvorfor?</p>	Emosjonelle faktorer (sjenert, rødming, utseende)	Forventningstradisjonen
<p>Synes du det er noen forskjell på de tilbakemeldingene du får på Facebook i forhold til andre sammenhenger?</p> <p>Hvis noen sier noe pent til deg for eksempel på skolen, tror du at du ville bli mer ,mindre eller like glad for det dersom du fikk den samme tilbakemeldingen på Facebook? Hvorfor?</p> <p>Er det viktigere å få positive og mange tilbakemeldinger på Facebook enn det er i andre sammenhenger?</p>	Psykologisk sentralitet	Sosial, , Fysisk

Vedlegg 2 Informasjonsbrev til foresatte

Informasjonsskriv vedrørende datainnsamling i forbindelse med masteroppgave

Dette brevet er et informasjonsskriv til foreldre om deres barn kan delta i en kvalitativ intervju-undersøkelse.

Undertegnede skriver en Master-oppgave i relasjonsledelse som et ledd i et studium på NTNU og trenger relevant informasjon om ungdommers opplevelse av det å være på Facebook. Undersøkelsen vil bli foretatt i løpet av oktober-2010.

Det vil ikke tegnes ned opplysninger som direkte eller indirekte kan identifisere barna. Alle opplysninger skal behandles konfidensielt og det vil ikke være mulig å gjenkjenne enkeltelever i sluttrapporter.

Barna kan også trekke seg underveis dersom de ønsker det.

Hvis dere **ikke** ønsker at deres barn skal delta, ber jeg dere sende en email til undertegnede med navnet på barnet.

Hvis dere har spørsmål kan dere ta kontakt på telefon 95048969 eller e-post Helle.solvang@gmail.com.

Med vennlig hilsen

Helle Solvang

*Hvordan opplever ungdom at Facebook har betydning i forhold til deres
selvoppfatning?*

695527

Studentnummer

Side 65 av 65